Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 11 (1661) — ГОД XXXIII — БЕЛАСТОК 13 САКАВІКА 1988 г. — ЦАНА 12 зл.

Вялікае калядаванне ў Гайнаўцы

17 гадоў таму назад у дзейнасці Ваяводскага дома культуры ў Беластоку нарадзілася ініцыятыва штогадовых аглядаў калядных песень з усяе Беласточчыны. З вялікім перапынкам праіснавалі гэтыя агляды да сёння. На аглядах такіх сустракаюцца розныя рэгіянальныя калядныя групы. І тыповыя нашы беларускія „з гвяздай“ ці без яе, часам з батлейкай, спяваючыя вялікія як па зместу, так і па меладыйнасці праваслаўныя калядкі. Другі тып калядных груп прадстаўляюць так званыя „гэроды“, характэрныя для польскай каталіцкай традыцыі сцэнкі, дзе менш (або і зусім няма) спеву, а больш гаворкі і гульні.

Апошні цэнтральны агляд калядных калектываў адбыўся ў Гайнаўцы ў доме культуры „Гурнік“. 21 калектыў выступіў перад гайнаўскай публікай. Вельмі выразна вызначылася на ім граніца паміж дзвюма традыцыямі калядавання, жывучымі на Беласточчыне, нават можна сказаць, паміж дзвюма культурамі: праваслаўнай і каталіцкай. У гэтым супастаўленні як па сіле ўздзеяння, так і па глыбіні выразу выігрывае калядаванне праваслаўнае. „Гэроды“ могуць падабацца сваёй пярэстасцю, каляровасцю, камедыйнасцю (людзі смяяліся, напрыклад, з выганяння смерці), нават той спецыфічнай народнай, я б сказала, наіўнасцю ў інтэрпрэтацыі.

Недасяжную, аднак, вышыню чалавечых спадзяванняў і перажыванняў, глыбокую задуму над жыццём і сэнсам існавання прадставілі беларускія калектывы сваімі калядкамі. І малыя „Беларусачкі“ з Дашоў, і дзявочы квартэт з Грабаўца, і „Арэшкі“ з Арэшкава, і „Дружба“ са Старога Корніна, і „Тыневічанкі“ з Тыневіч, і „Згодныя макі“ з Райска, і хор з Чыжоў падмянілі хор анёлаў...

Асобна хачу сказаць аб каляднай групе з Мельніка. Гэта дзевяць жанчын, спявалі яны з батлейкай (батлейка, як і зязда, ідзе ад беларускай традыцыі), крытай саломай, з рухомымі фігуркамі ў акенцы. Спявалі праваслаўныя калядкі. Цудоўныя галасы! Спадабаліся гэтыя жанчыны! Трэба хуценька падключыць іх абавязкова і да конкурсу беларускай песні.

Сустрэчы такія, як калядны агляд, спрыяюць узаемапазнаванню, а значыць і ўзаемапашане. Нават узаемапранікание традыцый на аглядзе выявілася. Напрыклад, праваслаўны Райск інсцэнізаваў свае цудоўныя калядкі такім чынам, што маладую дзяўчыну пераапранулі ў Дзеву Марыю, якая, прысеўшы, трымала на руках вялікую ляльку, быццам бы сына. Побач, з ключкай стаяў сагнуты Іосіф. Гэта выразны ўплыў каталіцкай традыцыі.

Зноў групы з Клепачоў і з Драгічына спявалі польскія калядкі, але „з гвяздай“ і без іншых інсцэнізацыйных дадаткаў. Проста жанчыны, апранутыя ў народныя касцюмы, выйшлі і спявалі. І тут, па-мойму, відаць уплыў якраз праваслаўнай традыцыі калядавання.

Ацэнка журы.

У групе дзіцячых калектываў першую ўзнагароду атрымалі „Беларусачкі“ з Дашоў „за мастацкія вартасці і стылістычную чысціню, згодную з духам рэгіёна“, і калектыў „Жаль“, які выступіў „з казой“, „за прадаўжэнне найстарэйшай народнай традыцыі“. Беларускі дзявочы калектыў з Грабаўца быў адзначаны меншай узнагародай.

У групе дарослых першую ўзнагароду з нашых калектываў атрымалі Арэшкава і Чыжы. Сярод лаўрэатаў другой узнагароды апынуліся Райск і Стары Корнін, а адзначаны Мельнік і Тыневічы.

Усе беларускія калектывы, якія прынялі ўдзел у цэнтральным аглядзе калядных калектываў у Гайнаўцы, атрымалі ўзнагароды. Заслужылі.

На здымку вы бачыце апошнюю сцэнку з выступлення каляднікаў з Арэшкава — частаванне каляднікаў. На прыгожым вышываным ручніку гаспадыня Ніна Аверчук падносіць прысмакі, усіх частуе. Потым, па даўняму арэшкаўскаму звычаю, гаспадыня гэтымі ласункамі частавала камісію і вашага ніжэй падпісанага рэпарцёра.

Вера Валкавыцкая
Фота У. Завадскага

ЦІ Ў КАЛГАСАХ ДОБРА ЖЫЦЬ?

Нядаўна, 16 лютага г.г. адбыўся ў Беластоку XVI ваяводскі з'езд дэлегатаў сельскагаспадарчых спулдзельняў прадукцыйных, якія на Беласточчыне сяляне між сабою называюць звычайна *калгасамі*. У афіцыйнай карэспандэнцыі і ў справаздачах прынята карыстацца скарачэннем: РСП — ральнічая спулдзельня прадукцыйная.

Пад канец мінулага, 1987 года, у межах Беластоцкага ваяводства дзейнічала 59 РСП. Агульны іх прыбытак склаў амаль 670 мільёнаў злотых. На адзін працадзень выпала ў сярэднім 550 зл. Трэба, аднак, ведаць, што так званы „працадзень“ не зусім, а прынамсі не заўжды, раўняецца аднаму дню працы. Можна ў дзень зарабіць і два і больш працадзён.

Вядома, лепшыя РСП могуць пахваліцца шмат вышэйшай аплатай за працадзень. Возьмем, для прыкладу, калгас у **Старым Корніне.** Яго шматгадовы старшыня, **Аляксей Тамашук,** з гонарам хваліўся мне, што члены гэтага калгаса (у гэтым годзе ён адзначае сваё 30-годдзе) так добра папрацавалі, што хопіць у калгаснай касе грошай, каб заплаціць па 1100 злотых за кожны разлікавы працадзень. У папярэднім годзе старакорнінскі працадзень быў на 200 злотых таннейшы, але і тады ўжо суседзі зайздросцілі старакорнінскім калгаснікам высокіх заробкаў.

— Суровыя правілы эканамічнай рэформы прымушаюць нас шукаць новыя крыніцы даходаў, — кажа мне старшыня Аляксей Тамашук, калі мы ў перапынку гэтага з'езда прыселі на хвілінку, каб па-сяброўску пагутарыць. — Я, для прыкладу, — кажа старшыня, — хацеў бы калгасных свінак перарабляць на каўбасы і кумпякі ва ўласнай, значыць, калгаснай мясамайстэрні, бо цяпер вымушаны мы дзяліцца прыбыткам з дзяржаўным скупачным прадпрыемствам, або з дзяржаўным мясакамбінатам, якія да ўсяго гэтага вызначаюць нам цвёрдую дзяржаўную цану скупкі. А я ведаю, што ў Гайнаўцы, значыць, па-суседску, стаіць і пустуе „спалэмоўская“ каўбасная. Хочам яе купіць і вярнуць да жыцця. Карысць ад гэтага — двайная і нават трайная: каўбасы, шынкі і сальцісоны — для

(Працяг на стар. 6)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

НА МЯЖЫ

АБ РЭФОРМЕ

Мінуў чарговы год. Можна было б сказаць патэтычна, што стары год перадаў эстафету новаму году. Аднак былі б мы бліжэйшыя праўды, калі б сказалі, што Новаму году перадаў ён старыя клопаты і праблемы. Было б вялікай наіўнасцю, калі б я карміў чытачоў танным аптымізмам. З другога, аднак, боку, было б свайго роду злачынствам, калі б я пачаў частаваць беларусаў безнадзейнасцю і бязвер'ем. Песімізм і бязвер'е сталіся сёння таварам, які бясплатна суюць у рот, асабліва моладзі, розныя палітыканы, ідэолагі, а таксама, на жаль, некаторыя духоўныя.

А як нам жывецца сапраўды? Трэба сказаць, што розным людзям жывецца па-рознаму. Аднак агульна можам сцвердзіць, што жывуць людзі ў Народнай Польшчы намнога лепш, чым жылі калі-небудзь на гэтай зямлі ў мінулым. Адносіцца гэта перш за ўсё да найбольш прыгнечаных у гісторыі слаёў грамадскасці: сялян і рабочых. А тая катэгорыя грамадства, якая лічыць сябе найбольш нешчаслівай (маю на думцы моладзь), жыве намнога лепш, чым папярэднія генерацыі. Адкуль жа ў моладзі бярэцца песімізм? Мабыць, крыніцы такога настрою вельмі розныя. Адна з іх гэта бескрытычнае захапленне іншымі краінамі. Нямала ў сённяшнім свеце краін, намнога багацейшых, чым Польшча. Зразумела, што ў гэтых краінах жывецца лепш, чым у нас усім грамадскім слаям, у тым ліку і моладзі. Да гэтага дабрабыту дайшло гэта грамадства дзякуючы доўгай, паслядоўнай упартай працы. Зрэшты, збудаваўшы дабрабыт, грамадства гэта не перастала працаваць. Далей працуюць намнога лепш, чым працуем мы. Многія ў нас, гаворачы аб будучыні, ускладаюць вялікія надзеі на рэформу. Бяда ў тым, што пры гэтым вераць у нейкую магічную сілу і магчымасць рэформы. А такой магіі ніякая рэформа мець не можа. Рэформа дасць добрыя вынікі толькі тады, калі прымусіць або заахвоціць людзей да лепшай працы, чым дагэтуль. На жаль, многія, спекулюючы гаворкай аб рэформе, усё яшчэ гавораць аб усім, ды толькі не гавораць аб лепшай, чым дагэтуль, працы. Ёсць і такія, якія наіўна думаюць, што кожны чалавек у Польшчы пачне салідна працаваць, калі толькі дзяржава пачне яму за работу многа плаціць. Наіўная гэта вера. Я асабіста ведаю многіх людзей, якія зарабляюць вельмі добра, але працуюць вельмі дрэнна. Цікава, што такія асобы таксама ахвотна накладаюць на свае галовы арэолы пакрыўджаных, мучанікаў, лічаць, што ім ад дзяржавы належыцца намнога болей, чым яны атрымліваюць. Але кідаецца ў вочы і яшчэ адно: нават тыя, хто зарабляе аб'ектыўна нямнога, жывуць някепска. Бываў я не раз у кватэрах, скажам, настаўнікаў, якія замнога не зарабляюць, і як жа прыемна, што кватэры гэтыя абстаўлены добрай мэбляй, што члены іх сем'яў добра апранутыя, што іхнія дзеці добра накормленыя. Гаварыў мне дырэктар Беларускага ліцэя Аляксандр Іванюк, што калісьці вучні сялянскага паходжання не ішлі на платныя канцэрты, не ехалі на платныя экскурсіі. І рабілі так з прычыны недахопу грошай. Сёння, гаворыць А. Іванюк, хутчэй задумоўваецца, ехаць ці не ехаць, дзіця інтэлігента, чым сялянскае дзіця. У гэтым таксама праяўляецца вялікая гістарычная матэрыяльная і духоўная прамоцыя сялянства, прамоцыя, якой нельга аддзяліць ад Народнай Польшчы.

Вядома, у якой сітуацыі апынулася наша дзяржава. Даючы грамадству болей, чым магло даваць, мусіла працягнуць руку да другіх дзяржаў. Пазычыла ад іх столькі, што цяпер не можа звярнуць. І не зверне, калі не ўзніме на вышэйшы ўзровень працу ўсіх грамадзян. А як яе ўзняць? Я не эканаміст, таму мае думкі на гэту тэму могуць мець наіўны характар. Аднак, мне здаецца, што для гэтага ёсць толькі адзін спосаб. Гэтым спосабам з'яўляецца беспрацоўе часткі грамадства. Калі работа перастане шукаць чалавека і чалавек пачне шукаць работу, якасць працы шугане ўверх. Як вядома, найбагацейшыя краіны свету ідуць па гэтым шляху з вельмі добрымі вынікамі.

Алесь Барскі

З НАГОДЫ 70-ай ГАДАВІНЫ САВЕЦКАЙ АРМІІ

У ГАРНІЗОННЫМ КЛУБЕ

70-ую гадавіну Савецкай Арміі ўрачыста святкавалі ў нашай краіне, у тым ліку і на Беласточчыне. 20 лютага ў гарнізонным клубе ў Беластоку адбылося ўрачыстае пасяджэнне з удзелам ветэранаў вайны, прадстаўнікоў ваяводскіх партыйных і адміністрацыйных улад, а таксама грамадскіх арганізацый. Сярод запрошаных гасцей былі савецкія воіны — удзельнікі баёў за вызваленне Польшчы ад нямецкіх захопнікаў: генерал-маёр Валянцін Сарокін, палкоўнік Юрый Крэсцінскі, падпалкоўнік Аляксандр Камоньчук і прадстаўнік Савецкай Арміі Генадзій Сало.

Даклад камандзіра Падляшскай часці войск унутранай абароны — падпалкоўніка Станіслава Брындзы наблізіў прысутным гістарычны, баявы шлях Савецкай Арміі. Пасля выступіў з правамаю палкоўнік рэзерву Юрый Крэсцінскі. Яго выступленне было такое эмацыянальнае, што амаль за кожным выказаным ім сказам раздаваліся бурныя воплескі.

Затым адбыўся канцэрт лаўрэатаў і ўдзельнікаў конкурсу савецкай песні з Варшаўскай ваеннай акругі.

У КЛУБЕ БГКТ

21 лютага ў памяшканні ГП у Беластоку многа членаў і сімпатыкаў БГКТ сабралася на ўрачыстасці, прысвечанай 70-ай гадавіне Савецкай Арміі. З дакладам выступіў член праўлення гарадскога аддзела БГКТ Кастусь Лукашэвіч.

Урачыстасць упрыгожыў канцэрт харавых калектываў з Рыбалаў пад мастацкім кіраўніцтвам Пятра Нявінскага і з Беластока, якім кіруе Сцяпан Копа. Усе выступленні ўзнагароджваліся бурнымі апладысментамі.

Затым адбылася сустрэча актыву БГКТ са спомненымі двума харавымі калектывамі. Удзельнічалі ў ёй ветэраны вайны і падпалкоўнік Войска Польскага Вітальд Сацэвіч. Былі ўспаміны з франтавога жыцця былога чырвонаармейца Яна Стрышко, былі песні і танцы.

Міхась Хмялеўскі

ШЧЫТАМ ПАТРЭБНЫ КЛУБ

У нядзелю 24 студзеня 1988 года ў вясковай святліцы сабраліся вечарам жыхары Шчытоў. З Орлі прыехалі два мастацкія калектывы. Спярша выступіў гурток сцэнічнай творчасці, які вядзе ў пачатковай школе настаўніца беларускай мовы Анна Шыманская. Вучні, менавіта дзяўчаты з VII класа, прадставілі камедыю „Вывaражыла" Юркі Геніюша. Добра яны справіліся з адлюстраваннем у камедыі перыпетыяў солтыса з варажбой. Перш за ўсё выказаліся вельмі прыгожым вымаўленнем на літаратурнай мове. Публіка з зацікаўленнем успрымала сцэнічнае слова.

Затым прайшоў канцэрт вакальнага калектыву з Гміннага асяродка культуры. У калектыве спявае дзесяць жанчын і трох мужчын. У рэпертуары пераплятаюцца беларускія і ўкраінскія песні, якія спадабаліся слухачам. Інструктарам калектыву ад некалькіх месяцаў працуе Міраслаў Бужынскі — настаўнік музычнай школы ў Бельску. Цэласць праграмы вяла Таіса Кацэйка — педагог і грамадскі дзеяч з Орлі. У гэты вечар жыхары Шчытоў правялі час цікава і прыемна. На жаль, трэба заўважыць, што выступленне калектываў адбылося ў прымітыўных умовах. Гледачы не мелі на чым сядзець. Выступаючыя на сцэне не мелі цёплага памяшкання, каб пераапрануцца, а да таго сцэна была надта цесная. У Шчытах цяпер ёсць будынак, які не абсталяваны на клуб. Вёсцы патрэбны цёплы і ўтульны клуб, дзе была б магчымасць праводзіць культурныя спатканні. Будзем спадзявацца, што гэтай праблемай зацікавяцца гмінныя ўстановы, а жыхары Шчытоў дапамогуць змяніць аблічча свайго клуба.

В. Хрысцінін

САКРАТ ЯНОВІЧ

ЗАНАТОЎКІ З АНГЛІІ

—9—

У грэцкім рэстараніку за Гудж-стрыт бяседзім у дзве пары: Джым Дынглі з Лін Мадок і я з Таняй. Афіцыянт з грацыяй акрабата носіць блюды да столікаў. У яго вострае вуха, ён заінтрыгаваны маім афінскім імем, яму няўцям, чаму я не рэагую на слоўцы з Элады... Дыскрэцыёзны спеў у стылі Тэадаракіса. Між намі беларуская гамана, у мяне па-славянску мякчэйшая, з пошыпам. З бядою ды горам грэк можа аднесці яе да Балгарыі, балканскага суседа, з якім нацярпеліся яны грыжы за Македонію. У Фінчлеўскім квартале бізнэсіць дзялец з Кіпра, які няблага ведае Беларусь. Адукуе яго Пятрусь Багроўскі, што з падгайнаўскай Руткі, які, стаўшы на кватэру ў комплексе Скарынінкі, наняўся чорнарабочым у рамонтную фірмачку кіпрыйца, праваслаўны ў праваслаўнага...

Дынглі — з асяроддзя маладой брытанскай навукі — прасоўваецца ўгару, са ступенькі на ступеньку ў іерархіі лонданскага універсітэта. Узначаліў прафесарскае Англа-беларускае таварыства, істотным чынам уплывае на змест англамоўнага *„Часопіса Беларусаведы"* (The Journal of Byelorussian Studies). Гісторыя Беларусі засмоктвае яго, нешта вышукоўвае, укамплектоўвае... Хто ж прадбачыць лабірынты лёсу — хвацкі англічанін возьме і напіша яе капітальны варыянт, на сорам нашым акадэмікам? Бы нашумеўшы Дэйвіз пра Польшчу.

Джым, можа, і чухае часамі патыліцу, што ліхі падкусіў яго палезці ў дрыгву праблемаў нашай нявыспелай нацыі, у жыцці якой больш пытанняў, чым адказаў. Але, ці ж не ў гэтым шанц для дапытлівага аналітыка?

Савецкі тыднёвік *„Літаратура і Мастацтва"* паказвае, як царска-дваранская гістарыяграфія зняволіла аўтараў *„Истории БССР"*, у якой пасля сямідзесяці гадоў ад Кастрычніцкай рэвалюцыі вучань або студэнт зубрыць, напрыклад, такую інфармацыю: *Выдающийся русский доктор Франциск Скорина...*" Ёсць у Ніколы Вапцарава наступныя словы: *„Мы балгары толькі таму, што памятаем імёны сваіх герояў"*. Ага, а якія імёны свята захоўвае беларус? І дзе ён пра іх даведваецца?

— Дэвастацыя беларускай нацыянальнай свядомасці спадарожнічае ёй ад самага пачатку, выхопліваючы з яе ўсенька, што ўдаецца, бы воўк, што цікуе каля пашы. У такой рваніне ўсё дазволенае. Порсткі камбінатар М. Мурадэлія распаўсюдзіў у пасляграмадоўскі 1927 год брашурыцу з даўжэрным пасярэдневяковаму загалоўкам *„Sęp nam wyjada nie serce, lecz mózgi"*. Jak tworzyliśmy hurtki.

(Працяг на стар. 5)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

II. ХАРАКТАРЫСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ МОВЫ.[1]

1. Асноўны масіў беларускай дыялектнай мовы і палеская група гаворак.

Сучасная беларуская літаратурная мова ўзнікла на аснове дыялектнай мовы. Літаратурная мова — гэта нармалізаваная мова, адзіная на ўсёй тэрыторыі пашырэння той ці іншай нацыі; абслугоўвае разнастайныя патрэбы культурнага жыцця і грамадскай дзейнасці народа, гэта мова культуры, навукі, дакументацыі; выступае ў дзвюх формах: пісьмовай і вуснай. Дыялектная мова існуе як разнастайныя тэрытарыяльныя разнавіднасці; гэта бытавая мова; выступае толькі ў вуснай, беспісьмовай форме.

Асноўнаму масіву беларускай дыялектнай мовы амаль цэлай тэрыторыі рэспублікі, супрацьпастаўляецца ў асноўным аспекце невялікая паўднёва-заходняя частка Беларусі — палеская група гаворак беларускай мовы ў раёнах Брэста, Кобрына, Пінска, Лунінца.

Моўныя рысы, характэрныя асноўнаму дыялекту беларускай мовы і палескім гаворкам:

	асноўны масіў	палескія гаворкі
1.	аканне: *вада, балота, малако;*	оканне: *вода, болото, молоко;*
2.	мяккасць першых цвёрдых —мяккіх зычных перад е: *земля (зямля), село (сяло)* і адрозніванне першых цвёрдых-мяккіх перад і: *міска, мыцъ;*	цвёрдасць першых цвёрдых — мяккіх зычных перад е: *сэло, зэмля* і неадрозніванне першых цвёрдых-мяккіх перад і: *мыска, мыцъ;*
3.	вымаўленне галоснага е або дыфтонга іе на месцы старога яць пад націскам: *лес (ліес), хлеб (хліеб), белы (біелы);*	вымаўленне галоснага і на месцы старога яць: *ліс, хліб, білы;*
4.	вымаўленне галосных о, е ў закрытых складах на месцы о, е: *конь-коні, печ-печы;*	вымаўленне галоснага і ў закрытых складах на месцы о, е: *кінь-коні, піч-печы;*
5.	дзеканне і цеканне: *дзед, дзеці, госць, цеста;*	адсутнасць дзекання і цекання, захаванне мяккіх д і т: *дід, діты, гость, тісто;*
6.	асабова-ўказальныя займеннікі з прыстаўным j: *ён, яна, яно, яны;*	асабова-ўказальныя займеннікі з прыстаўным в: *вон, вона, воно, воны;*
7.	формы давальнага і меснага склонаў адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з канчаткам -у: *брату, аб брату, сыну, аб сыну;*	формы давальнага і меснага склонаў адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з канчаткам -ові: *братові, об братові, сынові, об сынові;*
8.	формы меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў і займеннікаў з канчаткам -ым/-ом: об *маладым/об маладом, на тым/на том;*	формы меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў і займеннікаў з канчаткам -ому: *об молодому, на тому;*
9.	неазначальная форма дзеяслова пасля галосных на -ць: *купіць, рабіць, чытаць;*	неазначальная форма дзеяслова пасля галосных на -ты: *купыты, робыты, чытаты;*
10.	наяўнасць мяккага ць у форме 3 асобы дзеясловаў: *насіць, носяць, хадзіць, ходзяць* і інш.	наяўнасць цвёрдага т у форме 3 асобы дзеясловаў: *носіт, носят, ходіт, ходят.*

1. Літаратура:

Э. Блінава, Е. Мяцельская, Беларуская дыялекталогія, Мінск 1969.

Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак пад рэд. Р. І. Аванесава, Мінск 1968.

Дыялекталагічны атлас беларускай мовы пад рэд. Р. І. Аванесава, Мінск 1963.

Нарысы па беларускай дыялекталогіі, Мінск 1964.

Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі Мінск 1962.

Teksty gwarowe z Białostocczyzny z komentarzem językowym pod red. A. Obrębskiej-Jabłońskiej, Białystok 1972.

Studia nad gwarami Białostocczyzny. Morfologia i słownictwo pod red. E. Smułkowej i I. Maryniakowej, Warszawa 1984.

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny pod red. S. Glinki, A. Obrębskiej-Jabłońskiej i J. Siatkowskiego, Wrocław—Warszawa—Gdańsk 1980.

ЁСЦЬ УЖО „ЗЯРНЯТКІ“

Нарэшце выйшаў з друку новы падручнік беларускай мовы для трэцяга класа пачатковай школы. Гэта ўжо трэці з новай серыі падручнікаў беларускай мовы для пачатковай школы. Новая праграма ў пачатковае навучанне па беларускай мове была ўведзена ў 1980 годзе, яна дала штуршок для перапрацоўкі ранейшых падручнікаў і прыстасавання іх да новай праграмы. Першымі з гэтай новай серыі выйшлі падручнікі ў апрацоўцы Лідзіі і Мікалая Гайдукоў, спачатку кніжка для 4 класа „Родная мова“ — у 1983 годзе, затым, ужо нядаўна, бо ў пачатку 1987 года — падручнік для пятага класа „У нашай грамадцы“, і вось перад намі ўжо трэці з іх — „Зярняткі“, падручнік беларускай мовы для трэцяга класа.

Настаўнікі беларускай мовы, сталыя чытачы „Нівы“, ужо знаёмы з новым падручнікам, бо ён друкаваўся на старонках „Зоркі“ ўжо ў 1985/86 навучальным годзе, гэта значыць, адразу пасля таго, як ён быў зацверджаны да друку. І хоць пасля яго, бо ў 1986/87 навучальным годзе, „Зорка“ друкавала ўжо падручнік для пятага класа „У нашай грамадцы“, які выйшаў з друку год назад, „Зярняткі“ ж паявіліся толькі цяпер.

І вось „Зярняткі“ ўжо трапляюць у дзіцячыя рукі. Прыгожая, тоўстая (як на трэці клас), салідная кніжка, з добрымі ілюстрацыямі Малгажаты Захароўскай, шкада толькі, што чорнабелымі (усё тая ж ашчаднасць), хоць кніжка прапануецца дзецям малодшага школьнага ўзросту.

Аўтары Лідзія і Мікалай Гайдукі пастараліся, каб кніжка падабалася і дзецям, і настаўнікам, каб трэцякласнікі падружыліся з ёю, каб бралі яе ў рукі з ахвотай і зацікаўленнем. Багата там рознага матэрыялу для чытання, вывучэння, забавы, Ёсць з чаго выбіраць.

Кароценькія, але поўныя глыбокага зместу тэксты апавядальнага характару чаргуюцца з вершамі, добра падабранымі да ўзросту дзесяцігодкаў. Абмяркоўваючы з настаўнікам творы з падручніка, дзеці ў той жа момант бачаць за акном адпаведную пару года, адчуваюць сённяшні дзень і справы, якімі жывуць. Падручнік пачынаецца прыгожым аказіянальным вершам на пачатак навучальнага года. А потым, у далейшым, клас не праміне пагутарыць аб багатай восені, вывучыць верш да Дня настаўніка, адзначыць надыход зімы, Новы год, Дзень жанчын, Дзень касманаўтыкі, Першамай ці Дзень маці.

Падручнік знаёміць дзяцей з творамі класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, з творамі беларускіх пісьменнікаў старэйшага пакалення (М. Танк, П. Броўка, Ст. Шушкевіч, Ул. Дубоўка). З прыемнасцю прачытаюць дзеці апа-

(Працяг на стар. 4)

СЯБРЫ „НІВЫ“

— У Арлянскай акрузе найбольш падпісак на „Ніву“ ў Марыі Лапух, — паінфармавала начальнік тамашняй пошты Антаніна Рагоза. — У яе 124 падпіскі, найбольш паўгадовых. Усіх падпісак арлянскія пісьманосцы маюць 141.

126 падпісак налічыла начальнік пошты ў Дубічах-Царкоўных Анна Леўчук. — Найбольш з іх у пісьманосца Мікалая Панфілюка — 107. Наш тыднёвік надта ахвотна чытаюць у Дубічах-Царкоўных, Тафілаўцах і Тапарках.

Начальнік дубінскай пошты, Надзея Юрчук, паінфармавала нас, што тамашні пісьманосец Расціслаў Цімашук мае 18 падпісак на „Ніву“. Дастаўляе іх у вёскі: Дубіны, Пасталова, Бельшчына, Ліпіны і Савіны Груд. Другі пісьманосец Мікалай Юрчук кожную пятніцу бярэ ў сумку толькі 8 экземпляраў „Нівы“. Раён яго абслугоўвання вялікі: Навасады (адна з большых вёсак), Катоўка, Скрыплева, Пераходы, Звадзецкае, Дубіцкая Ферма і Смаляны Садок.

21 экземпляр „Нівы“ прывозяць на пошту ў Семяноўцы. Пятнаццаць беларускіх тыднёвікаў бярэ ў дарогу пісьманосец Міраслаў Скепка. Павязе іх у Пасекі, Баб'ю Гару, Семенякоўшчыну і на некаторыя вуліцы ў Семяноўцы. Гадавых падпісак усяго 5, найбольш квартальных — 15.

(яц)

НА БУДОВЕ МУЗЕЯ

„Ніва“ была і бачыла, як будуецца Беларускі музей у Гайнаўцы. Тэмп працы добры. Будынак А ўжо ў сярэдзіне зусім перабудаваны для патрэб музея. Ёсць сцены, вокны, падлога, застаецца толькі атынкаваць. Уздоўж калідора цягнуцца розныя залы, кожная з якіх мае сваё прызначэнне. У канцы будынку будуць розныя музейныя майстэрні. Гэты першы будынак будзе гатовы ўжо сёлета і тады пачне жыць музей. У вялікай зале будуць размешчаны першыя экспанаты, якія можна будзе аглядаць.

Побач з будынкам А ўжо вырастае будынак Б, а ў далейшым будзе будавацца яшчэ і трэці будынак.

Прыпамінаем: Беларускі музей у Гайнаўцы будуе Грамадскі камітэт пабудовы музея, членскія складчыны за прыналежнасць да якога — 1200 зл. у год. Лік членаў камітэта ўсё расце.

Камітэт выдаў серыю цаглінак на музей па 1000, 500 і 200 зл. Выдаў таксама паштоўку „Падзяка“, якая будзе ўручацца асабліва ахвярным і заслужаным для музея людзям.

Вера Валкавыцкая

Фота Я. Чэрнякевіч

Фрагмент гатовага ўжо будынка А і фундаменты будынка Б. Размаўляюць інж. будовы Антон Леўша (справа) і актывіст БГКТ у Гайнаўцы Сяргей Харкевіч.

АДГАЛОСКІ

БЛЫТАНІНА

Шматпаважаная рэдакцыя газеты „Ніва“, пачаў я чытаць вашу газету з першага нумара 1988 года. Асабліва радуе рубрыка „Соннік“ (такога ў нас не прачытаеш). Радуе і рэкламны прынцып збору сродкаў на музейны фонд. Найбольшую ж радасць прыносіць рубрыка пра нашу мінуўшчыну. Толькі, вось, аўтар гэтай рубрыкі М. Гайдук пад словам „літоўскае“ у назове „Хроніка літоўская і жамойцкая“ падразумявае тое самае, што даўненька пачалі нам накідваць, а сёння з гэтай жа мэтай выпусцілі нават грамплацінкі з назовам „Гаворка жамойцкая і літоўская“. А менавіта пад гістарычнай Літвою, кажуць яны, трэба разумець Літву сённяшнюю. Але ж варта папрасіць кожнага безапеляцыйнага „трактоўшчыка“ з гэтае кагорты паказаць на карце рассяленне этнаграфічных жамайтаў і літоўцаў (літвінаў) і ён адчуе сябе бездапаможным.

Гайдук піша: „...Літва і Русь адвагай, як то ў доме сваім, вылучаліся...“ Ізноў вернемся да геаграфіі: Русь — гэта частка сённяшняй Украіны. А дзе ж тая Літва? Выходзіць, трэба шукаць яе недзе на поўнач ад Русі і на поўдзень ад Жамойціі. І што ж мы там знойдзем?!

Гайдук піша далей: „Скіргайлава армія складалася з беларускага рыцарства“ і г.д. Шматпаважаны М. Гайдук! Калі тут ужываеце вы назву „беларускага“, дык ведайце, што ўпершыню Белай Руссю была ахрышчана Іванам III у 1514 годзе толькі адна Смаленшчына, і то ў граматах маскоўскага князя. Іншы ж абсяг беларусаў да 1772-1796 г.г. называўся Літвою ці Вялікім княствам Літоўскім. Але, калі вы жадаеце карыстацца сённяшняй тэрміналогіяй, тады трэба выключна ўсе гістарычныя тэрміны пісаць у сённяшнім значэнні. Бо блытаная трактоўка яшчэ больш заблытвае сённяшняга і без таго заблытанага чытача. (...)

І яшчэ адно: у першым нумары „Нівы“ за г.г. прачытаў я артыкул М. Шэляговіча „Палескія галасы“. Гэта той аўтар, якога крытыкавалі за непрыхільныя да беларускасці адносіны. Ён прапануе выдаваць літаратуру на палескім дыялекце і не вельмі заступаецца за кніжку на беларускай мове, кажучы, што беларусы добра разумеюць і па-руску...

Палескі дыялект — гэта мова паўднёвай часткі дрыгавічоў, якія — побач з крывічамі і радзімічамі — з'явіліся складовымі часткамі беларускай нацыі. Шэляговіч падзяляе дрыгавічоў паводле цвёрдага і мяккага вымаўлення: на поўначы яны ў большай ступені змяшаліся з балтамі, таму ў іхным маўленні чуем мяккія „дз“ і „ц“ замест цвёрдых палескіх „д“ і „т“. Дык што: Шэляговіч хоча праславіцца заспавальнікам новай нацыянальнасці на базе гэтага палескага дыялекта?

Я. Ціхоня, Гомель.

Ад рэдакцыі: мы трохі падкарацілі гэтую карэспандэнцыю, перш за ўсё з увагі на месца ў газеце. Пакінулі галоўнае, пазбываючыся ўсякіх цытатаў, якія Я. Ціхоня прыводзіць у якасці доказаў вышэй сказанага. У выпадку цытатаў з летапісаў — патрэбны былі б яшчэ і асобныя каментарыі. Наконт жа палескага дыялекта, дык мы палічылі, што нельга адмаўляць яго ў беларускай літаратуры. У кожнай развітай літаратуры існуе творчасць на гаворках, што сведчыць хутчэй пра яе мацату, а не слабасць. Напрыклад, у польскай літаратуры шмат пішуць на сумежным са славацкай моваю горскім дыялекце, і то здаўна, аднак ніхто не дадумаўся рабіць горцаў асобнай нацыянальнасцю (бо пра нацыянальнасць вырашае не толькі мова).

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Грыгораўцы. Старая хата. Мал. Ул. Петрука.

ВАЖНАЕ ТОЕ, ШТО САМІ ДУМАЮЦЬ

Неяк пад вечар вярталася я з Гайнаўкі, акуратна паспеўшы на свой поезд.

— Ах божачкі, якое гэта ўсё дарагое цяпер! — раптам уздыхнула жанчына, з якой я ехала. — Як тыя людзі па гарадах выжываюць?

— Напэўна лепей яны выжываюць, чым мы ў вёсцы, — адказала ёй іншая жанчына. — Асабліва старому чалавеку нявыкрутка на гаспадарцы, бо рабіць зямлю трэба, а маладыя не хочуць, дзеці ў гарады параз'язджаліся і дулю табе пад нос паказалі. Добра, калі машыну дзе-якую можна наняць, камбайн у жніво, але не заўсёды. Мой Вася ўсё хадзіў да кіраўніка СКРу і прасіў камбайна, а кіраўнік казаў: прыйдзе чарга на вашы Пасекі, тады і дастанеце камбайн. Камбайн жаў то ў Тарнопалі, то ў Луцэ, то ў Баб'яй Гары, а мой Вася ўсё чакаў, калі дабрадзей у Пасекі завітае, бо жыта пачынала сыпацца на зямлю... Як сказалі, што ўжо едзе да нас той камбайн, дык ад уцехі я мала не самлела!

— Трэба здаваць зямлю ў ПГР і годзі! — сказала першая жанчына. — Нашто так пакутаваць на гаспадарцы, калі можна лягчэй пажыць?

— Ага, здай, а хто хлеб будзе рабіць?

— Наробяць, не бойцеся, начальнікі ведаюць, як павінна быць, каб усё было...

— Хто іх ведае, ці яны ведаюць: во, Польшч да даўгоў якіх давялі! А ПГР табе хлеба не дасць!

— Дасць! Калі б не даваў, то не ладзілі б іх столькі. А так, усё робяць, каб гаспадар зямлю пакінуў, выракся. Цэнамі прымушаюць гаспадара да гэтага, пагардаю ў гмінах, запушчанасцю вясковага жыцця... Так і кажуць, здацца: ну, ідзі, чалавеча, з сваёй зямлі, уцякай у горад. Усё роўна, бы курыцу тую з сёдала курштаюць, каб яйкі падабраць з-пад яе...

Слухала я ўсё гэта і думалася мне: мусібыць, якаясь праўда ў гэтым усім, аднак жа, ёсць. Мы часта робім такую памылку: бярэм у галаву тое, што чуем прадбанне аб гаспадарах, а не лічымся з тым, што сам гаспадар думае пра гэта. Бо два роўныя фактары вырашаюць лёс сельскай гаспадаркі: палітыка ў адносінах да яе і як гэтую палітыку ўспрымае вёска.

Я магла б сказаць тым жанчынам: калісьці, даўней, вы пра камбайн і не чулі, сярпком жытка пажалі б і былі б задаволеныя, што ўрадзіла яно вам. А цяпер — камбайн вам давай, а калі не, дык бяда і прапажа! Але так не сказала і не скажу ім у вочы, бо іх думкі і адчуванні важнейшыя за ўсе мае інтэнцыі.

Аўрора

ПАРНАСІК
чытальніцкая літсупоўка на негарантаваных палях

ШУМІ, КРЫЛАТЫ ВЕЦЕР

Шумі, шумі, крылаты вецер,
Няхай дрыжыць асіны ліст.
Люблю я слухаць твае песні,
Знаёмы мне твой лётны свіст.

Хвалюй азёр затокі й тоні,
Успень на беразе пясок.
Няхай гарцуюць хвалі-коні,
Няхай нясуць у даль чаўнок.

Ах вецер! Шум твой
многатонны,
Мне сэрца цешыць, весяліць.
З табой я нёсся б праз загоны,
З табой хацеў бы разам жыць.

У тваёй стыхіі акунуцца,
Забыўшы клопаты жыцця.
І з матылькамі забаўляцца,
На хвалях плаваць без пуцця.

Як зоры поле неба ўсеюць
І гульні з месяцам пачнуць
І як асіны прыцішэюць,
Хацеў бы ў лесе я здрамнуць.

І рана, рана прабудзіцца,
Як пойдзе ў прочкі ночы цень.
З табой скакаць і весяліцца,
Аж за гарамі згасне дзень.

М. Базылюк

„ЁСЦЬ УЖО ЗЯРНЯТКІ“

(Працяг са стар. 3)

вяданні Васіля Хомчанкі, казкі ў апрацоўцы Алеся Якімовіча, вершы Артура Вольскага, Васіля Зуёнка, Івана Муравейкі, Авяр'яна Дзеружынскага, Веры Вярбы, Эдзі Агняцвет, Дануты Бічэль-Загнетавай, Міколы Маляўкі і іншых.

У новым падручніку трэцякласнікі пазнаёмяцца з некаторымі творамі нашых беларускіх пісьменнікаў у Польшчы, членамі аб'яднання „Белавежа“. Пра Свята Адраджэння Польшчы прачытаюць у вершы Віктара Шведа, пазнаёмяцца з цікавым дзіцячым вершам Міхася Шаховіча, з казкамі пушчы ў апрацоўцы Мікалая Гайдука і іншымі.

Сур'ёзныя чытанкі, вясёлыя вершы ў кніжцы багата ператкäны вясёлымі пацешкамі, жартамі, загадкамі. Упершыню, здаецца, уведзены ў падручнік беларускія песні („Мікіта“). Думаю, што пры адсутнасці зборнікаў беларускіх песень для дзяцей настаўнікі ўдзячны былі б аўтарам і за большую колькасць песень, хоць усе мы разумеем, што ніякі падручнік не вырашыць нам справу рэпертуару беларускіх песень для школьных калектываў.

Вельмі сур'ёзна і станоўча аўтары прапануюць вучням вывучэнне беларускай граматыкі. Пачынаючы ад знаёмства з беларускімі гукамі, вымаўленнем, адразу ж праводзяць паралель з польскай мовай, з першых старонак уводзяць галоўныя элементы беларускага правапісу („у“ і „ў“, „і“ і „й“, мяккі знак). Дзеці паступова, пры дапамозе вялікай колькасці практыкаванняў знаёмяцца з часцінамі мовы і іх выкарыстоўваннем у літаратурнай беларускай мове, вучацца правільна будаваць сказы, а потым нават пісаць пісьмы, перш за ўсё — сябрам, але і ў рэдакцыю „Зоркі“, як закладае школьная праграма.

Апошнія раздзелы падручніка, якія прыпадаюць у праграме на веснавыя месяцы, разлічаны ўжо на паўтарэнне граматычнага матэрыялу, што значна аблягчае настаўнікам планаваць паўтарэнне пройдзенага.

Цешымся, што і трэці клас, нарэшце, мае новую, багатую, добрую кніжку для навучання роднай мовы. І можам толькі пажадаць, каб гэтая кніжка трапіла ў рукі кожнага беларускага дзіцяці ў Польшчы.

Яніна Чэрнякевіч

З БЕЛАВЕЖЫ

Зараз у Белавежскай гміне ездзяць аўтобусы ПКС. Жыхарам пушчанскіх вёсак, у тым ліку Будаў, Тэраміскаў і Пагарэльцаў, вялікая выгада: яны могуць без ніякіх праблемаў даехаць кожны дзень у Белавежу або ў Гайнаўку. А адтуль — куды сабе захочуць.

У Белавежы аддалі ў карыстанне пасля рамонту Дом экскурсантаў ПТТК, аднавілі — дзякуючы вялікім намаганням гміннай рады ПРОН і гміннага камітэта НЧПШ — школьны будынак і прадшколле. Гмінныя ўлады задбалі таксама пра вуліцы. Цяпер многія з іх пакрыты асфальтам ды з новымі тратуарамі.

У мінулым годзе распачалі пабудову вялікай школы ды капітальны рамонт Гміннага асяродка культуры (ГОК) з кіназалай. Зараз гмінная ўправа мае даволі многа свабодных пляцаў для ахвотных будаваць сабе дом і гараж у Белавежы.

У бліжэйшых — мадэрнізацыя запаведніка з зубрамі ды экскурсійнай кладкі, названай „Рэбры зубра". Будзе таксама пабудавана ачышчальня сцёкавых вод. Гэтая апошняя інвестыцыя асабліва важная дзеля таго, каб захаваць чыстую раку Нараўку ды Белавежскую пушчу.

З НАРАЎЧАНСКАЙ ГМІНЫ

Зараз у Нараўчанскай гміне амаль усе вёскі, у якіх ёсць солтысы, маюць тэлефоны. Не маюць іх толькі жыхары вёскі Гарадзіска каля Нараўкі. Але, мабыць, сёлета і ў Гарадзіску зазвоніць тэлефон. На працягу некалькіх апошніх гадоў тэлефоны падключылі ў вёсках: Бярнацкі Мост, Сушчы Барок, Слабодка і Баб'я Гара.

Цяпер у раёне абслугоўвання пошты ў Старым Ляўкове задумалі мець тэлефоны жыхары такіх невялічкіх лясных вёсак, як Навіны, Лазовае, Церамкі і Парослае. Вядома, на выпадак пажару або іншай бяды найлепш, калі можна адразу пазваніць па пажарнікаў або хуткую дапамогу.

*

У Нараўчанскай гміне будуць пабудаваны: асяродак здароўя і кіно ў Нараўцы, аўтобусны прыпынак ПКС у Семяноўцы, святліцы ў Ляшуках, Міхнаўцы і Гушчэвіне. У Семяноўцы пабудуюць школьную сталовую.

Гмінныя ўлады паклапаціліся таксама пра месца для звозкі смецця (у першую чаргу для жыхароў Нараўкі і Семяноўкі).

(яц)

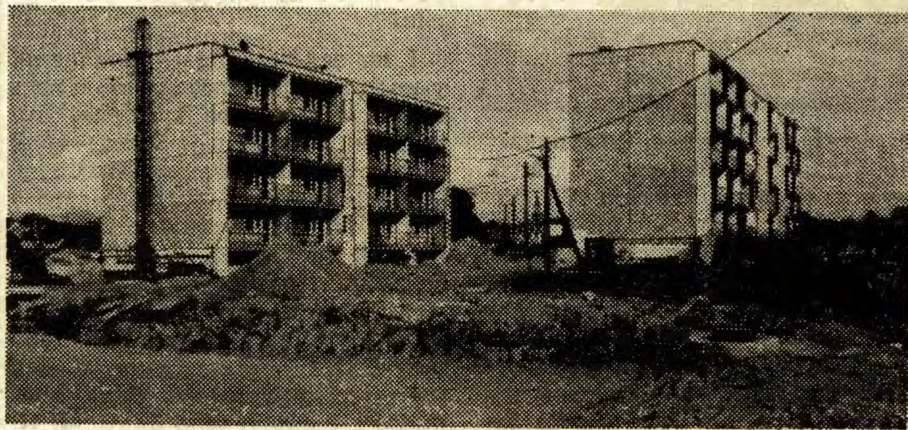

Пасёлак „Мазуры" ў Гайнаўцы разбудоўваецца. Фота Ул. Завадскага.

КАБ ТОЛЬКІ НЕ БЕЛАРУСКАЯ!

Неяк летам моладзь арганізавала ў нас дыскатэку. Танцавалі на двары, ажно пыл куралём пайшоў. Чуліся на гэтай дыскатэцы ўсякія песні — польскія, рускія, украінскія, нават англійскія галёкалі, і яшчэ якіясьці гергеталі. Мода такая: чым больш незразумелая мова і песня на ёй, тым лепей, шыкоўней. У беларускай душы заводзіцца якісьці караед, якога можна апісаць наступнымі словамі: беларусу кожная мова добрая, каб толькі не беларуская! Даўней на гэтую хваробу хварэлі беларускія паны-шляхта, аж папрападалі, а цяпер мы, простыя людзі, ідзем следам за шляхтаю...

А так наогул, дык было на той дыскатэцы нават прыемна і весела, але не даўжэй, як паўгадзіны якое... Зусім нечакана з'явіліся нейкія мужчыны. Адзін, то ўжо і пенсіянер стары, а другі малады, гадоў яму так пад трыццаць. Пасталі яны, як быкі на пашы, і слепацелі на чупрыністых танцуючых. Старэча раптам кажа голасна маладому:

— Глядзі, Мірэк, якія гожыя дзеўкі дрыгаюць... Эх, калісьці, бывала, бабы на руках мяне насілі...

— Вас? — здзівіўся бамбіза, названы Міркам. — Я вас памятаю толькі такім, як ваша жонка валакла вас п'янага на сваім гарбе...

— Ну і што: валакла, дык валакла... А я ж гавару пра кавалерскія свае гады...

— А я чуў пра вас, што вы дзеўку на вярсту абыходзілі, так баяліся...

— Што?! — закрычаў стары і ўзяў ды заехаў кулаком маладому ў шыю. Стары называўся Кандрат.

Мірэк, вядома, не застаўся ў даўгу перад Кандратам. Ляснуў яму па шчацэ, аж старому маланка ў вачах заблішчала. Дыскатэка грымела сваю музыку, а гэтыя пачалі лупцавацца, быццам упрыдатак, а можна сказаць: і ў рытм. Як толькі грымне ў музыцы нейкі бубен, дык Кандрат Мірку або Мірэк Кандрату парне кулачыскам пад скабы.

— Цяльмак ты! — крычаў Кандрат на Мірка.

— Гэта ты цяльмак! — крычаў юнак на дзеда Кандрата.

У іх была мацата го-го!, біліся яны так амаль усю ноч. Найбольш здзіўляў усіх той Кандрат: стары, але не слабы, хоць ты яго ў воз запрагай.

Выгаворвалі яны адзін аднаму ўсё: і грошы пазычаныя, і якіясьці ашуканствы, і плёткі, непрыстойныя мужчыне. Угрэліся, як мае быць: на кожным іх валаску па кропельцы поту, нагавіцы і тыя запацелі, да азадкаў іхных папрыліпалі, бы з рэчкі вылезшы.

Назаўтра бачылі ў вёсцы Кандрата з Міркам, як піва яны распівалі і сябрам адзін аднаго называлі. А можа і пацалаваліся яшчэ, бо піва прывезлі ў краму моцнае, такое добрае, якога заграніцай не схацелі купіць, таму і пашанцавала з гэтым півам тутэйшым. Казалі людзі: краміха выганяла іх на двор, крычучы, што ў краме ніхто не цалуецца, трэба ў кусты ісці...

Аўрора

МНОГАЕ, БРАТОК, ГУБЛЯЕШ, КАЛІ „НІВУ" НЕ ЧЫТАЕШ!

САКРАТ ЯНОВІЧ Занатоўкі з англіі

(Працяг са стар. 2)

Do obrońców sprawy białoruskiej. У прапагандысцкай танальнасці злашчаснай *„рукі Масквы"*. Аплёўвае памяць арыштаваных паслоў з кагорты Браніслава Тарашкевіча перш за ўсё. Пажульніцку пакарыстаўся нашай маладосцю, прыводзячы дзесяцігадовай даўнасці выказванні беларускага пасла Рагулі, які ў Мінску 1918 года яшчэ не адчуваў сябе беларусам, хадзіў у форме расійскага салдата і пратэставаў на мітынгу: *„... прочь с белорусским языком, здесь нет никакой Беларуси, мы все стоим под единым флагом российской социальной революции!"* Мурадэлія дапускае памылку паляка-імперыяліста, вырачыўшыся, як каза на новы плот. Нягледзячы на позу ўсёведаючага, цёмным быў ён па-правінцыянальнаму. У конскіх акулярах... Засеў у ім гультай, не наведаў хаця б бібліятэчны архіў, каб азнаёміцца з дыскусіяй паміж бальшавіцкімі дзеячамі ўпярэдадзень утварэння Савецкай Беларусі, наконт якой не было яснасці. У баявой газеце *„Звезда"* В. Кнорын заяўляў: *„Мы считаем, что белоруссы не являются нацией..."* (6 кастрычніка 1918 г.). Яму і не падумалася б цвярдзіць падобнае адносна Варшавы, Кіева ці Каўнаса і Рыгі, якія рыхтаваліся да ролі ўжо сталіц, гудзелі парады нацыянальных армій. Годам раней, разагнаны ўночы з 17 на 18 снежня Усебеларускі Кангрэс з выпрацаваных пятнаццаці пунктаў рэзалюцыі паспеў прыняць усяго першы, прычым аднагалосна, у якім ставіў сваёй задачай *„... устанаўляючы рэспубліканскі дэмакратычны лад у межах Беларускае зямлі, для ўратавання роднага краю ды аховы яго ад падзелу й адарвання ад Расійскае Дэмакратычнае Федэратыўнае Рэспублікі..."* Гаворачы не па-канцылярску, Кангрэс супрацьпаставіўся тэндэнцыям адкалоць Беларусь ад саюза з Расіяй. На паўтара года пазней Ленін прапанаваў Пілсудскаму ўстанавіць граніцу па Бярэзіне, каб заключыць мір. Беларуская стаўка мела такую мінімальную вартасць, што абодва бакі не пакваліліся перабіваць яе: Польшча, звычайна, узяла пад сябе тэрыторыі, на якіх пражывала ў значнейшай колькасці каталіцкае насельніцтва. Той жа Кнорын у 1924 годзе вагаецца ў ацэнцы Кангрэса. Не адзін ён. Сучасная ліквідацыя *„белых плямаў"* павінна садзейнічаць выяўленню дакументальных доказаў, чаму Усебеларускі Кангрэс трэба пакінуць у раздзеле негатыўнай традыцыі, хоць на ім і не пахла беларускім словам, яго дакументы мусім перакладаць, а дэлегаты стаялі за неразлучнасць Мінска і Масквы...

У іншым друкаваным органе каламбурная іронія: беларускія нацыяналы не ўмелі гаварыць па-беларуску! Першую граматыку — угледзелі ў тым жа васемнаццатым, а першую газету, „Нашу Ніву", ва ўзросце, калі ўжо позна змяняць моўны навык, вынесены з царскіх школ і службовых пасад. Са скрыпам выпусцілі інаўгурацыйны нумар „Вартыˮ, у якой беларускія... віньета і адзін артыкул, і як адзіны пад псеўданімам. Урад, які працягваў мандат таго Кангрэса, сапраўды марыянетка з прэтэнзіямі на фактычную ўладу, нікім не прызнаны з ліку гаспадароў Еўропы, ані берлінскімі акупантамі хаця б. Тым не менш нельга цалкам перакрэсліць яго: як ні як ён гэта пачаў *„белорусский вопрос"*, літаральна цытуючы ягонага шэфа І. Варонку. Затое беларускі бальшавіцкі ўрад не трапястаўся, як рыба аб лёд, працуючы пад кіраўніцтвам пісьменніка Змітра Жылуновіча (Цішкі Гартнага), якому роднае слова не было навіною.

Палітыка ў палітычнай самотнасці — гэта не палітыка, а палітычны фальклор. Шумеў афёрамі дзевятнаццаты год: у Беларусі аб'явіўся ўвесну інжынер А. Бахановіч са сваім Tymczasowym Rządem Białoruskim. Каму смех, а каму і слёзы! У цакавіку мяшчане Супраслі — Дарашкевіч, Куліч, Бэцкаль — пасылаюць скаргу ў варонкавую *„Гродненскую Краевую Белорусскую Управу"* на легіянераў Пілсудскага: яны добра абабралі іх. Супраслеўцы не спадзяваліся, што прыналежаць ад заўчора ўжо да дзяржавы La Pologne Blanche, як фіксавана яна ў дыпламатычнай перапісцы, г.зн. Белая Польшча са сталіцай у... Вільні. Варонка пашукаў апекі ў Каўнасе, Бахановіч, відаць, і не кранууся з Варшавы... Вось невялікі эскіз маляўнічасці таго перыяду, найменей распрацаванага гісторыкамі. Клубавалі інтарэсы і персоны.

(Працяг будзе)

БЕЛАРУСІКІ

Krutalewicz Wadim, Rożdienije Biełorusskoj Sowietskoj Riespubliki, Mińsk 1975. Rec. Deruga Aleksy, Z *Pola Walki* 1977, nr 3, s. 255—258; Tomaszewski Jerzy, *Kwartalnik Historyczny* 1976, nr 4, s. 941—944.

Krzywonos Jan, Zienkowicz Bogusław, Gospodarka rolna w Białoruskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej, *Nowe Rolnictwo* 1979, nr 1, s. 23—25, tab.

Książek Tadeusz, Dni polskiej nauki i techniki w BSRR, *Biuletyn Informacyjny Instytutu Lotnictwa* 1966, nr 16, s. 2—4, il.

Książek Tadeusz, Polsko-litewsko-białoruskie związki społeczne i naukowo-kulturalne w ostatnim ćwierćwieczu, *Z Dziejów Stosunków Polsko-Radzieckich* t. 5 1969, s. 171—178.

Kubiak K., Wyróżniki obcości w bajce białoruskiej, Cechy boskie i diabelskie „Swego" i „Obcego", *Etnografia Polska* t. 23, 1979, z. 2, s. 185—193, bibl.

Kubicki Wojciech, 3 tys. eksponatów na polskiej wystawie przemysłowej w Mińsku. Polskie wyroby przemysłowe w Mińsku, korespondencja z Mińska, *Życie Warszawy* 1970, nr 148, 150, s. 2.

Kubicki Wojciech, Obrazki białoruskie: Pierwsze kroki w Mińsku, Wydajność—rentowność—płaca, Mińsk zaprasza! Soligorsk, korespondencja z Mińska. *Życie Warszawy* 1970, nr 159, s. 6, nr 161, s. 3, nr 171, 177, s. 6.

Kubicki Wojciech, Żodino czyli mysz, która urodziła górę (Zakłady Samochodowe), korespondencja z Białoruskiej SRR, *Perspektywy* 1971, nr 29, s. 30—31, il.

Kulaszoû Arkadź, Jestem z domem swym złączony na wieki (w), tł. z białor. Włodzimierz Blatton-Segal, *Tygodnik Kulturalny* 1982, nr 30, s. 9.

Kułakowskaja T., Obsługa agrochemiczna kołchozów i sowchozów Białorusi, tł. *Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze* 1975, nr 6, s. 22—26, rys., tab., wykr.

Kułakowskaja Tamara, System usług agrochemicznych na Białorusi, oprac. z ros. A. Seklemowa, *Nowe Rolnictwo* 1977, nr 21/22, s. 31—33, rys., tab.

Kunickij Michaił, Inspektorzy powinni być w zakładach (ochrona pracy na Białorusi), rozm. przepr. Jerzy Krzyciak, *Ochrona Pracy* 1986, nr 11, s. 21—22.

Kurpiejew Mikoła, Elegia(w) tł. z białor. Włodzimierz Segal, *Materiały Repertuarowe*, Zarząd Kultury i Oświaty Głównego Zarządu Politycznego WP, 1970, nr 4, s. 25—26.

Kurpiejew Mikoła, Elegia (w), tł., z białor. Włodzimierz Blatton-Segal, *Tygodnik Kulturalny* 1982, nr 30, s. 9.

Kupała Janka, Bezsilność (w), tł. Aleksander Barszczewski, *Kontrasty* 1972, nr 6, s. 22.

Kupała Janka, Czarny Bóg (w), Chochlik (w), Za wszystko... (w), tł. z białor. Jan Huszcza, *Tygodnik Kulturalny* 1978, nr 9, s. 9.

Kupała Janka, A kto tam idzie? (w), Jacy są (w), Powiedz no mi, kmieciu mój... (w), tł. Florian Nieuważny, Weselnicy (w), Czarny Bóg (w), tł. Tadeusz Chróścielewski, *Literatura na Świecie* 1982, nr 11, s. 3—7, il.

Kupała Janka, A kto tam idzie? (w), tł. z białor. Włodzimierz Blatton-Segal, *Tygodnik Kulturalny* 1982, nr 30, s. 9.

Kupała J., Pieśni biełaruskaj wáładar, Mińsk 1981. Rec. Poźniak Telesfor, *Slavia Orientalis* 1983, nr 1/2, s. 181—184.

Kupała Janka, A kto tam idzie? Łódź 1981. Rec. Staniszewski Andrzej, *Kontrasty* 1983, nr 2, s. 41—43.

Kupała J., Z głybiń narodnych, Mińsk 1982. Rec. Poźniak Telesfor, *Slavia Orientalis* 1984, nr 2, s. 248—251.

Kupała Janka, Poezje wybrane, Warszawa 1984. Rec. Ryszkowski Janusz, *Tygodnik Kulturalny* 1984, nr 43, s. 12.

Kuraszkiewicz Władysław, Tendencje białoruskie i ukraińskie w gwarach okolic Puszczy Białowieskiej. *Acta Baltico-Slavica* t. 1, 1964, s. 247—257, mapa; przedruk. Kuraszkiewicz Wł., *Ruthenica* PWN, Warszawa 1985, s. 38—48.

P.C.

НАША ПОШТА

„Шаноўная рэдакцыя! У „Ніве" № 5 вы падаеце інфармацыю аб магіле Івана Луцкевіча ў Закапаным. На гэту тэму я хацела б дадаць яшчэ некалькі слоў.

Магілай Івана Луцкевіча цікавіўся ў свой час мгр Мар'ян Пецюкевіч, былы дырэктар Музея ім. Івана Луцкевіча ў Вільні. Вось што пісаў ён мне (М.П. памёр 13.09.1983 г.) у лісце ад 25.06.1972 г., які я захоўваю да сёння:

„Пра магілу Івана Луцкевіча я атрымаў афіцыяльныя, дакладныя звесткі. Яна пасля вайны разбурана, на ёй пахавана нейкая Каміля Зялінская і ёй пастаўлены помнік. Дык вось, месца, дзе спачываюць косці І.Л., вядомае, але на тым месцы помніка нельга паставіць".

Апрача таго, хачу сказаць, што магіла І. Л. была сфатаграфавана і ў мяне гэты здымак ёсць. На здымку відаць таблічка з вельмі выразна напісаным прозвішчам (у мяне ёсць таксама здымак Івана Луцкевіча, зроблены ў студзені 1918 года).

Усімі справамі, звязанымі з пахаваннем, займаліся, здаецца, сёстры Мэнке — Юлія і Ляля і адразу пасля яго смерці ўзнікла тая магіла, адлюстраваная на здымку. Гэта яны, якія былі з ім да апошняй хвіліны яго жыцця, афармілі і аплацілі ўсе справы, звязаныя з пахаваннем. Здымкі, аб якіх пішу, я атрымала разам са здымкамі абедзвюх сясцёр.

Калісьці я бачыла нават апісанне коштаў пахавання. Хачу яшчэ адзначыць, што Антона Луцкевіча, брата Івана, тады на радзіме не было.

Калі б рэдакцыя хацела гэтыя здымкі выкарыстаць, магу іх пазычыць.

З пашанай

А. Бергман."

Дарагая пані Аляксандра!

Вы столькі добрага робіце для беларускай справы, што мы часамі прыходзім у захапленне. Вось і цяпер Вы адразу адгукнуліся! Вядома, што здымкі нам вельмі прыдадуцца (ужо атрымалі іх і зрабілі рэпрадукцыю). Яны ж нязвыкла каштоўныя для нас ды і для ўсіх беларусаў. Толькі патрымаем іх да будучага года, якраз тады будзе 70-годдзе з дня смерці Івана Луцкевіча. Тады і будзе нагода, каб апублікаваць. Быў бы гэта падарунак нашым чытачам ад Вас і ад нас.

(ач)

БЯДА З БЯДОЮ...

Рэдка я выязджаю, але бываю гадзіну-другую ў Гайнаўцы. Бачуся з людзьмі.

Жыхар Бобінкі пытаецца:

— Што мне рабіць: сына з пякарні прагналі, бо два дні не хадзіў на работу.

— Ваш сын, — кажу яму, — павінен умець думаць, а не вы за яго. Мог жа ён неяк дагаварыцца з дырэктарам, каб тыя два дні прагулу палічыў яму ў водпуск, прысягнуўшы, вядома, на ўсіх святых, што болей такога цырку не ўчыніць... Бо як гэта так: узяў і не пайшоў на работу? Так можна і ўсю Польшчу прасвістаць!

Была я ў Бельску, дзе трапіўся адзін вынаходнік. Кажа ён:

— Дзяржава наша, ну, як паны тыя, — выкідае грошы капіталістам заграніцай на куплю ўсякіх ліцэнзій, а я тут прыдумаў, напрыклад, алейны абагравальнік у кватэры. Ён грэе пад электрычнасцю, але калі і выключаць тую электрычнасць, бо на правінцыі часта выключаюць, дык гэты мой абагравальнік яшчэ на працягу васемнаццаці гадзін грэе кватэру. Мяне так зацікавіў гэты абагравальнік — надакучыла дровы валачыць ды вугаль разбіваць! — што я і забылася папытаць у яго пра адрас. Можа, Андрэй Гаўрылюк, бельскі карэспандэнт „Нівы", ведае?

Адзін раз бачу: сядзіць на прыпынку чалавек старэнькі-старуткі, а маладыя абмінаюць яго, гідзяцца падсесці бліжэй. Села каля яго я. Ён вельмі ўзрадаваўся і сказаў:

— Яшчэ не звяліся людзі на гэтым свеце.

Сустрэла я неяк жанчыну з недалёкай вёскі. Чалавек яе запёрся на работу за доляры аж у Амерыку. Ён тамака, вядомая справа, падчапіў сабе новую бабу (у адным толькі Чыкага, кажуць, з'явілася ўжо каля двухсот хлопцаў і дзяўчат з Беласточчыны). Ну, мужчыне на чужыне патрэбная баба, і разумная жонка не будзе крыўдаваць за гэта. Гэты вясковы амерыканец акуратна дапамагае сваёй цяжка працуючай на гаспадарцы жонцы. Шле ёй добрыя пачкі. Шафёр фірмы, якая развозіць тыя пачкі, дамагаецца платы. Ці мае ён права на тое, калі на пачцы напісана, што кошты пасылкі аплочаны тым, хто выслаў?

І на заканчэнне — праблема: у нашай вёсцы правялі водаправод, але так, што ў адных замярзае вада ў провадах, а ў другіх не замярзае, напрыклад у Васі Галёнка. Думаю, што і тут няма таямніцы: Галёнку глыбей пусцілі провады ў зямлі, бо зямля ў нашым клімаце прамярзае на метр і дваццаць сантыметраў, часамі да паўтара метра. Не дапільнавала я тых майстроў, калі праводзілі водаправод, і цяпер маю бяду. **М. П.**

ЦІ Ў КАЛГАСАХ ДОБРА ЖЫЦЬ?

(Працяг са стар. 1)

насельніцтва, месцы працы і заробак для сем'яў нашых членаў і даход — для спулдзельні. Найперш, аднак, мы вымушаны ўладкаваць справу з гайнаўскім санэпідам, бо гэтыя сторажы гігіены цяпер вельмі суровыя ў сваіх патрабаваннях.

РСП у Агароднічках існуе ледзь ад 1982 года. Узнікла яна на аснове модных даўней супалак аднаасобных сялян. 120 га зямлі ў 90 дзялянках і зусім мала ахвотных людзей, каб корпацца ў гэтай зямлі. Недалёкі Беласток (гэта каля Супраслі) з даездам на гарадскім транспарце прапануе кожнаму ахвотнаму працу і заробак.

— Дык пачалі мы шукаць нейкіх заманлівых спосабаў, каб прыцягнуць людзей да працы ў нашай спулдзельні, — кажа старшыня гэтай РСП Януш Баярскі. — Найперш заняліся мы нарыхтоўкай драўляных тронкаў для лапат і для іншых ручных прылад. Затым узяліся за вытворчасць драцяной сеткі, за якой надарэмна людзі ганяюцца па крамах, а пасля адважыліся на зусім новую прадукцыю. Спецыялісты па будаўніцтву з Беластоцкай палітэхнікі апрацавалі тэхналогію па вытворчасці пустакоў з драўляных

Трактарыст Ян Барута з дарожкаўскага калгаса.

БЛОКІ НА ВЁСКАХ

Змяняюцца краявіды і архітэктура вёсак. У старое вясковае будаўніцтва ўціскаецца новае, гарадскога тыпу. Будуюцца прыгожыя вілы, блокі, вялікія школы, асяродкі культуры і здароўя, адміністрацыйныя будынкі. І выгляд вясковых палёў змяніўся. Зніклі доўгія і вузкія палоскі. Рэдкімі сталі калодзежы з жураўлямі, змяніліся звычаі.

Змянілася ўсё і ў раёне вёсак Баброўнікі і Лужаны, дзе цяпер гаспадарыць сельскагаспадарчы кааператыў.

У Лужанах і Баброўніках многія даўнейшыя хаты перасталі ўжо існаваць. Частка іх яшчэ стаіць з забітымі дошкамі вокнамі і ажывае толькі тады, калі прыязджаюць з горада ў водпуск іх уладальнікі. Побач з гэтымі вёскамі стаяць ужо блокі. Адзін — у Лужанах, а два — у Баброўніках, ды яшчэ там і адміністрацыйны будынак. Непадалёк ад іх — невысокія, але вялікія жывёлагадоўчыя фермы.

Змяніліся цяпер радыкальна і патрэбы сельскагаспадарчых рабочых. Калі б не было памяшканняў гарадскога тыпу высокага стандарту, дык не прыйшлі б людзі працаваць у кааператыў. Цяжкая праца ў сельскай гаспадарцы, хоць лягчэйшая, чым калісьці, можа прывабіць людзей толькі добрымі сацыяльнымі ўмовамі.

У Лужанскім сельскагаспадарчым кааператыве з сядзібай у Баброўніках (гміна Гарадок) 2079 гектараў пераважна слабой зямлі. ПГР не мае ніякіх ільгот за гаспадаранне на землях, дзе патрэбны спецыяльны агратэхнічны догляд. Але добра апрацаваная і запраўленая глеба і на такіх землях павінна даваць добры ўраджай.

— Раслінная прадукцыя ў нас больш рэнтабельная, — гаварыў кіраўнік сельскагаспадарчай вытворчасці інж. Януш Гумкоўскі. — Давялося шмат папрацаваць, каб палепшыць глебу. Найцяжэй было пазбыцца з поля каменняў, якія зніжалі ўраджай і вельмі псавалі машыны. Шмат працы ўклалі ў вапнаванне. Яшчэ і цяпер на 1 гектар высяваем па 1100–1200 кг вапны. Шмат даем натуральных угнаенняў, бо маем іх дастаткова з гадоўлі кароў і авечак.

Другое месца ў даходнасці кааператыву займае жывёлагадоўля — галоўным чынам, малочныя каровы і авечкі.

Апрача сельскагаспадарчай вытворчасці кааператыў займаецца і паслуговай дзейнасцю, выкарыстоўваючы для гэтага свой транспарт і камбайны. Возіць ён дзяцей у школу, будуе дарогі, не праміне ніякай аказіі, каб выпрацаваць як найбольшы даход. За мінулы год кааператыў зарабіў амаль 80 мільёнаў злотых. Гэта нямала, але і патрэбы вялікія.

— Трэба пабудаваць яшчэ адзін дом на 16 сямей. Патрэбны таксама склад на 2 тысячы тон збожжа. Неабходна бесперапынна аднаўляць машынны парк. Ды і іншыя, драбнейшыя выдаткі ёсць, — інфармуе старшыня кааператыву Рамуальд Дужэй.

Сацыяльныя справы ў кааператыве ўладжаны нядрэнна. Ёсць тут клуб селяніна, сталоўка, кааператары ездзяць на экскурсіі па краіне і заграніцу. Лужанскі кааператыў супрацоўнічае з калгасам „Бальшавік“ Гродзенскай вобласці. Наладжваюцца паездкі для абмену вопытам у арганізацыі працы, а таксама аказваецца канкрэтная ўзаемадапамога. Мінулым летам, у час цяжкой жніўнай кампаніі, на палях кааператыва працавала пяць камбайнаў з калгаса „Бальшавік“. Пазней лужанскія трактары памагалі ў палявых работах на калгасных палях.

Міхась Хмялеўскі

ПРЫЯЦЕЛЬ ШКОЛЫ

Магістр Мікалай Леўчук працуе дырэктарам СТВ (Спулдзельня вясковага транспарту) у Гайнаўцы. Карыстаецца ён там вялікай пашанай. Ад 1984 г. СТВ апякуецца пачатковай школай у Барысаўцы. Леўчук, як добры беларус, шчырасардэчна дапамагае вясковай школе. Неяк сказаў ён: „У цяперашні час школа не можа быць без тэлефона“. І дапамог, каб у барысаўскай школе з'явіўся тэлефонны апарат. Шмат помачы ад яго ў арганізацыі экскурсій, напрыклад, у далёкі Люблін. Дзякуючы Мікалаю Леўчуку, школа атрымала фотаапарат і змагла давесці да парадку спартыўную пляцоўку.

За ўзорную апеку над барысаўскай школаю магістр Мікалай Леўчук дастойны ганаровага звання „Прыяцель школы“.

А. Ялоза

Рака Нарва напрадвесні.

Фота Я. Целушэцкага.

стружак і вугальнага попелу, які застаецца ад спальвання вугалю на электраэнергетычных станцыях. Справа была новая, няпэўная. Мы адважыліся. І цяпер гэты тавар, пустакі для пабудовы інвентарскіх будынкаў, ідуць як вада. Даход спулдзельні папаўняецца. Аднак паявілася нечаканая небяспека. Улады абрэзалі нам прыдзел гаручага. Замест 50 тон атрымалі мы на 1988 год усяго ледзь 18 тон. Дык як тут жыць? — драматычна пытаў старшыня Баярскі, ды яшчэ дакінуў:

— А гавораць нам, што ўсе сектары сельскай гаспадаркі роўныя! Неяк не чуў я, каб аднаасобнікі мелі абмежаваны доступ да ропы. Колькі ёсць яе на бензазаправачнай станцыі, столькі бяруць яны, купляюць без абмежаванняў. Нам таксама давядзецца купляць ад іх, ад сялян. Толькі якім спосабам, калі ў РСП на ўсё трэба мець рахунак, падкладку...

Калгасы ў **Сальнічках** і **Дабжыневе-Вялікім** папаўняюць свой даход перапрацоўкай агародніны, фруктаў і грыбоў. **Славамір Акуроўскі**, старшыня РСП у Дабжыневе, кажа, што 95 прац. прыбытку ў яго калгасе выводзіцца з гэтай, быццам бы, дабавачнай прадукцыі. 900 тон перапрацаванай і затым закансерваванай агародніны і садавіны выходзіць з варот гэтай спулдзельні. Амаль 800 тон — на экспарт. Падобным чынам справы ідуць у Сальнічках. Гуркі, парэчкі, трускалкі, грыбы... Перш за ўсё на экспарт. Але і тут наракаюць на недахоп многіх рэчаў, у першую чаргу на вельмі ж абмежаваныя надзелы гаручага.

Ва ўладанні беластоцкіх калгасаў знаходзіцца зараз звыш 22 тысяч гектараў зямлі. Па якасці гэтая зямля не належыць да найлепшых. Займае яна 49-ае, значыць, апошняе месца па ўраджайнасці на фоне іншых ваяводстваў. Аднак сярэдні ўраджай для ўсіх беластоцкіх калгасаў за мінулы год на гэтай жа зямлі вызначаецца ўсё-такі 28 цэнтнерамі збожжа з кожнага гектара і 190 цэнтнерамі бульбы. А ў Дарожках, для прыкладу, сярэдні ўраджай збожжавых культур наблізіўся ўжо да 40 цэнтнераў.

— Хацелі мы перавысіць узровень 40 цэнтнераў збожжа з гектара, — кажа старшыня гэтай спулдзельні **Мікалай Шпіца**. — На жаль, не хапіла нам дзесяці працэнтаў.

— Значыць, у калгасах добра жыць. Ці заўсёды і ці ўсюды?

— Было б добра, — кажа Мікалай Кусачук з Вулькі-Нурэцкай, — каб улады адносіліся да спулдзельняў таксама, як да ПГРаў і як да аднаасобнікаў. Вось недалёка ад нас, для прыкладу, у Кляшчэлях, у шчырым полі ўтвараецца новы ПГР. І адразу будуюць там цэлы жылы пасёлак. Наша спулдзельня існуе ўжо 35 гадоў, і дагэтуль ніхто не падумаў, каб пабудаваць у нас хаця б адзін жылы блок. Улады хочуць, каб мы бралі ў загаспадарванне дзяржаўны фонд зямлі. Я разумею, што мы абавязаны гэта рабіць, бо зямля не можа ляжаць аблогам. Калі, аднак, у загаспадараванне дзяржаўны фонд зямлі бярэ ПГР, дык ён на кожны гектар поля атрымоўвае аж мільён злотых датацыі, каб яго загаспадараваць, а калгас — нічога. А здараецца яшчэ, што і па судах пацягаюць. У 15 кіламетрах ад Вулькі-Нурэцкай, каля станцыі Чаромха, ёсць урочышча Пяшчатка. Звыш 120 га пясочку. Гэтую зямлю ўлады перадалі нам. Мы цяпер намагаемся пазбыцца яе, бо не хочам, каб члены нашай РСП з уласнай кішэні дакладалі да апрацоўкі гэтай зямлі. А начальнік гміны падаў на нас у суд. Калі селянін прадае жывіну дзяржаўным скупачным арганізацыям, дык яму прыслугоўвае прыдзел на вугаль або грашовая кампенсацыя. Калгасам — нічога. Я сабе палічыў: выходзіць, што РСП у Вульцы-Нурэцкай толькі па гэтай прычыне патраціла 7 мільёнаў злотых. Гаспадар, калі не законтрактаваў, можа свайго парсючка прадаць калі хоча, дзе хоча, каму хоча і за колькі хоча. Цэлымі табунамі перакупшчыкі ходзяць зараз па вёсках і нават па 400 зл. за кілаграм „жыўца“ прапануюць, толькі падай. І ўсё гэта дзеля таго, каб пасля, у Варшаве, на кірмашах, шкуру здзерці з людзей. Каб спулдзельня спрабавала пакарыстацца гэтым „вольным“ гандлем, дык адразу абазвалі б нас спекулянтамі і на другі дзень кіраўніцтва РСП мела б справу з міліцыяй, пракурорам і дзесяткамі звышчарговых кантралёраў.

Што ж, турботы і клопаты, як у жыцці. Аднак, нават гэтага наракаючага Мікалая Кусачука з калгаса ніхто і калком ужо не выгнаў бы. Ён у ім ад самага пачатку. Таксама, як многія іншыя, прысутныя на гэтым з'ездзе члены беластоцкіх калгасаў. Іх з'езд усё ж такі закончыўся аптымістычна. Былі нават узнагароды. Мікалаю Шпіцы, напрыклад, які шмат гадоў кіруе слаўным дарожкаўскім калгасам Рада Дзяржавы прысвоіла Кавалерскі Крыж Ордэна Адраджэння Польшчы. Яму дык напэўна добра жыць у калгасе.

Віктар Рудчык

Фота аўтара

Этнаграфічнае акенца

Фрагмент ручніка з ваколіц Гайнаўкі. Ручнік паходзіць з пачатку нашага стагоддзя. Вышываны гладдзю па ўзору для крыжыкаў чорнымі і чырвонымі ніткамі. Ручнік знаходзіцца ў зборах Гайнаўскага беларускага ліцэя.

Фота Я. Чэрнякевіч

Сардэчныя тайны

Сэрцайка, не ведаю, як і пачаць. У мяне быў хлапец, якога яшчэ пяць гадоў таму назад я вельмі кахала. Мы з ім хадзілі тры гады. Аднойчы я была дружкай на вяселлі ў маёй сяброўкі і там пазнаёмілася са старшым дружбантам маладога. І ён мне страшна спадабаўся. Усё вяселле мы правялі з ім разам. Я закахалася з першага погляду, забыўшыся пра тое, што быў у мяне хлапец, якога, як здавалася мне, я ж таксама кахала. Праз пару дзён я апынулася ў ложку майго новага знаёмага, а праз два месяцы сцвердзіла, што зацяжарыла. Але гэта не быў канец нашага кахання. Наадварот. Мой новы каханы страшна ўцешыўся і запрапанаваў мне шлюб. І, нягледзячы на тое, што мой першы хлопец сох на вачах ад кахання да мяне, ад успамінаў пра былое і пра нашыя супольныя планы, я выйшла замуж за таго другога. Ды зрэшты, што было рабіць: мела ж нарадзіцца дзіця!

На працягу першых чатырох гадоў нашага супольнага жыцця я нарадзіла іх трое. І вось тады, калі трэці наш сынок быў яшчэ ў пялёнках, здарыўся трагічны выпадак з маім мужам. Яны з сябрам крыху выпілі, а тады паселі на матацыклы і пачалі ганяцца па дарозе. То адзін абганяў другога, то другі абганяў першага. У пэўным моманце з-за павароту нечакана выскачыў аўтамабіль, які ад вялікай хуткасці з'ехаў амаль на левы бок шашы і стукнуў у матацыкл, якім мой муж якраз абганяў сябра. Страшна сёння пісаць пра гэта, але на месцы выпадку, як кажуць, не было чаго збіраць. Мой муж загінуў на месцы, з лопнуўшай галавы выглядваў мозг...

І так ад майго вялікага неспадзяванага кахання засталіся толькі ўспаміны ды... трое дзетак-сіротак. Паўгода я хадзіла, як непрытомная; тады якраз пазваніў мне мой першы хлапец. І той, ад якога адыйшла я калісьці, а ён не сказаў мне тады нічога брыдкага, не папракнуў, што кінула я яго дзеля, быць можа, няпэўнага новага кахання, той падаў мне цяпер руку і спытаў, ці не захацела б я сустрэцца з ім. Я неяк адразу з радасцю згадзілася: было ж мне так цяжка і адзінока. Ён пачаў наведваць мой дом, як стары добры знаёмы, і так прадаўжалася паўгода. І сёння вось запрапанаваў мне, каб мы пажаніліся. Я ад здзіўлення не магла прамовіць ні слова. Было ж столькі пытанняў: мая здрада? трое маіх дзяцей? наша супольная будучыня? Але ён не пытаў ні пра што. Сказаў, што хоча быць са мной, а ўсё іншае для яго няважнае. І вось сёння пішу я табе і думаю: мо ты параіш мне, ці будзе хлеб з гэтай мукі...

Вера

Вера! З усяго вынікае, што гэты твой першы хлапец — чалавек вельмі высакародны і добры. Калі ён у стане забыцца пра ўсё, што было, — пра тваю здраду, пра тое, што, будучы з ім, ты пакахала іншага, што нарадзіла траіх дзяцей, якіх трэба будзе ж вам выхоўваць з ім разам, то гэты чалавек варты нізкага паклону. Відаць, яго каханне да цябе бязмежнае. Думаю, што на такога чалавека ў жыцці можна будзе разлічваць і дапаможа ён табе выхаваць дзетак, для якіх ён не будзе бацькам па крыві, але будзе бацькам па сэрцы. А гэта часамі больш вартае, чым кроўная сувязь.

Сэрцайка

БІТОЧКІ З ГРЫБАМІ

На 400 г ялавічыны трэба ўзяць 60 г булкі, 3/4 шклянкі малака, паўтары цыбуліны, 1 яйка, 2 сталовыя лыжкі тлушчу, 40 г сушаных грыбоў, 1 шклянку грыбнога соусу, 3 сталовыя лыжкі цертай булкі, соль.

Ялавічыну прапусціць праз мясарубку, дадаць да яе размочаную булку і соль і зрабіць круглыя біточкі. Сушаныя грыбы памыць, намачыць на некалькі гадзін і зварыць. Тады спаласнуць у халоднай вадзе, дробна пасячы і падсмажыць. Асобна падсмажыць цыбулю і дробна нарэзаць крутое яйка. Усё перамяшаць і гэтым фаршам начыніць біточкі. Паніраваць іх у цертай булцы, падсмажваць і паліваць грыбным соусам.

КАТЛЕТЫ АСОБЫЯ

На 300 г свініны трэба ўзяць паўшклянкі малака, 120 г сала- ніны, 2 сталовыя лыжкі масла, 3-4 зубкі часнаку, 3 сталовыя лыжкі цертай булкі, 1 сталовую лыжку растопленага масла, соль.

Свініну прапусціць два разы праз мясарубку. Тады дадаць у мяса масла, кавалкі саланіны, малако, часнок і соль. Усё добра перамяшаць і зрабіць катлеты. Паніраваць іх у цертай булцы і смажыць.

КАТЛЕТЫ З ЧАСНАКОМ

На 300 г ялавічыны трэба ўзяць 70 г свініны, 70 г булкі, 4 сталовыя лыжкі малака або вады, 3 сталовыя лыжкі цертай булкі, 2 зубкі часнаку, 2 сталовыя лыжкі тлушчу, 1 шклянку соусу, соль.

Мяса змалоць. Пасаліць яго, дадаць намочаную ў малацэ ці вадзе чэрствую булку (без скуркі) і зноў усё прапусціць праз мясарубку. Тады дадаць пасечаны часнок, усё дакладна перамяшаць і рабіць прадаўгаватыя катлеты, пасля чаго паніраваць іх у цертай булцы і смажыць на патэльні на моцна разагрэтым тлушчы. Гатовыя катлеты можна падаваць з нейкім соусам. Да гэтай стравы добра падыходзіць як вараная бульба, так і грэцкая каша ці панцак, але можа быць таксама вараны макарон ці тушаная капуста.

Гаспадыня

СОННІК

115

Тэлеграф — цябе чакае далёкае падарожжа.
Тэлефон — перашкоды, гнеў.
Тэнар пачуць — чакае цябе незвычайнае знаёмства.
Тэрмін мець вызначаны і спазніцца на яго — з-за сваё нядбайнасці трапіш у клопаты.
Тэрмометр — нетрывалае сяброўства; пабіць яго — здрада ў сяброўстве.
Тэрпенцін — здароўе.
Тэхнік — цябе чакае няўдзячнасць.

У

Убачыць штосьці новае — радасць, удача ў навуцы.
Убіваць што-небудзь — трэба быць цярплівым (ай).
Убогім быць — няўдачы ў гандлі.
Убой быдла — смерць дзіцяці.
Уваскрасенне — паратунак у бядзе; выхад з убоства.
Уваход — паступаеш неразважліва.
Удава або **ўдавец** — цябе чакаюць неспадзяваныя радасці: узяць з адным з іх шлюб — спадчына.
Удар сонечны — будзеш вымушаны(а) зрабіць злачынны ўчынак.
Ударыць — абраза; ты ўдараеш — сам(а) сабе выносіш прысуд.
Удод (птушка) — прыкрасці ў кампаніі; з-за тваё ганарлівасці цябе не любяць.
Узбуджэнне — перашкоды.
Узбярэжжа — твая мара здзейсніцца.
Уздыхаць — нехта табе невядомы кахае цябе.
Узлазіць на дрэва або драбіну — вялікія навіны; на гару — перамаганне перашкодаў.
Указка (у школе) — паступай прадумана.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

СВЯТА БЕЛАРУСКАГА СЛОВА

Нядаўна ва ўсіх школах прайшоў дэкламатарскі конкурс, прысвечаны 30-годдзю літаратурнага аб'яднання „Белавежа". „Зорку" запрасілі дзеці з Ласінкі. А падрыхтаваліся яны да конкурсу асабліва старанна. І гэты дзень будзе доўга ў памяці як цікавае школьнае свята беларускага мастацкага слова.

У класе-кабінеце беларускай мовы, дзе знаходзіцца багаты этнаграфічны куток, была адкрыта новая экспазіцыя народных вырабаў, сабраных па навакольных вёсках. Папярэднія экспанаты (гліняныя і драўляныя вырабы, народнае ткацтва, адзенне) павандравалі ў шафу, а сцяну занялі багатыя колішнія настольнікі — вышываныя па сетцы і мярэжаныя ад Надзеі Ялінік з вёскі Навіны, саян (ваўняная бардовая спадніца) ад Марыі Кандрацюк з Катлоўкі, чэпец бабулі Агаты Яліннік (перадала школьнаму музею дачка), парцяк (льняная спадніца) Агрыпіны Гаўрылюк, цудоўныя, вышываныя крыжыкам старыя ручнікі (вышывала Анастасія Ляшкевіч, а передала школе Вера Кананюк з Кавелы). Атмасферу свята ствараў таксама школьны тэатральны калектыў. Складаецца ён з вучняў старэйшых класаў. Падрыхтавалі яны да школьнага свята п'еску Янкі

(Працяг на стар.

Удзельніцы дэкламатарскага конкурсу Ася Кандрацюк, Ася Астапчук, Крыся Садоўская, Крыся Плева, Ася Філіповіч і Ася Коўнер.

КАПА ПЕРНІКАЎ ЗА ТРЫ КАПЕЙКІ

Каля нашае царквы быў фэст. Наз'язджаліся людзі з усяго свету, як у нас казалі. А свет гэты ўвесь меў у радыусе дзесяць-дванаццаць вёрст. Дзяўчаты і хлопцы хадзілі праз плошчу прыбраныя ў святочныя строі. З бліжніх мястэчак папрыязджалі бойкія мяшчанкі з пернікамі і мучнымі цукеркамі. Моладзі хапала і ля гэтых вазоў, бо тут ішла латарэя, цягнулі нумаркі. Аддаўшы тры капейкі, можна было выцягнуць шчаслівы нумарок на капу пернікаў адразу, а іншым разам і нічога не выцягнуць. Я пра такую механіку яшчэ ніколі не чуў. Мама дала мне тры капейкі, каб я схадзіў і купіў тры пернікі: сабе, сястры і брату. Калі я падышоў да воза і паказаў менавіта тры капейкі, шастак, як у нас тады казалі, дарослыя хлопцы надумаліся пажартаваць з мяне, малога.

— Што табе тры пернікі! Кідай свой шастак і цягні нумарок! Адразу ўвесь воз будзе твой.

Я так і зрабіў: укінуў грошы, пацягнуў нумарок.

І што б вы думалі: выцягнуў шчаслівы нумар, сапраўды капу пернікаў.

Хлопцы аж пазайздросцілі.

— Ты падумай, колькі шастакоў пракідаў — нічога няма. А гэты малы — з аднаго разу ўвесь кон і забраў...

Але што рабіць далей? Я ж не данясу дамоў такі выйгрыш. Тыя ж хлопцы знялі з мяне кашульку, спакавалі ў яе пернікі і памаглі дадому паднесці.

Маці мая напужалася. Падумала, што я абрабаваў тую гандлярку.

Павінен прызнацца, што гэта быў мой адзіны выйгрыш за ўсё жыццё. У далейшым я выйгрываў толькі тое, што зарабляў сваёй уласнай працай, якая не заўсёды бывала лёгкая.

ДЗЯДУЛЯ РАЗМАЎЛЯЕ З БАЦЯНАМІ

Скончылася зіма. Снегу бадай не засталося. Толькі дзе ў равах, у нізінах, пад дрэвамі. Сонейка прыгравала так, што ад зямлі аж пара ішла. На бярозах, на многіх іншых дрэвах пачалі трэскацца пупышкі і з'яўляліся светла-зялёныя, кволыя лісточкі. На стрэхах і ў застрэшшах заўзята цвіркалі і ціўкалі вераб'і, нібыта вітаючы вясну. Віталі яе і мы, усе малыя дзеці. Гэта ж не жарты — прасядзець колькі часу ў хатах, толькі ў адлігі выбягаючы на панадворак, ды і то — крадком.

І раптам — дзіва, навіна: бацяны прыляцелі! А жылі яны на дзядулевай сядзібе, на старым клёне. На верхавіну клёна было зацягнена старое кола. На ім і змайстравалі сваю сядзібу бацяны.

Дзед быў на гумнішчы. Збегалі да яго.

— Дзядуля, бацяны прыляцелі!

Дзядуля бачыў іх неаднойчы, але ж трэба даць радасць малым, падзякаваць ім за тое, што прынеслі добрую навіну.

— Прыляцелі? Добра, дзеткі. Зараз іду.

Падышоўшы да клёна, дзед выгукнуў:

— Добры дзень, боця!

Бацян нахіліў галоўку з дрэва і заляскаў дзюбкай:

(Працяг на стар. 10)

Уладзімір Дубоўка

АПАВЯДАННІ-ЎСПАМІНЫ

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Іэлі Тулупава

МАМІНА ДАЧУШКА

Гэта — вочкі,
Гэта — носік,
Гэта — роцік,
Гэта — вушкі,
Гэта — маміна дачушка!

ЛАДЫ

У дачушкі Верачкі
Пальцы, бы цукерачкі.
У дачушкі Ладачкі
Шчочкі, як аладачкі,
Лады мае, ладачкі.

ВОЧКІ

Сіненькія вочкі
У маленькай дочкі.
Кажуць вочкам матылькі:
— Вы не вочкі — васількі,
А можа, званочкі?
— Не, мы — вочкі, вочкі!

ВУШКІ

— Вушкі, вушкі,
Што вы чулі?
— Чулі песеньку Ганнулі:
„Гулі-гулі,
Гулі-гулі".
— Вушкі, вушкі,
Што вы чулі?
— Нам нічога не чуваць,
Прыйшлі козы начаваць,
Танцаваць ды прыпяваць:
„Не хоча Ганнуля
Вушкі свае мыць,
Будзем з казляняткамі
Тут, у вушках, жыць".

НОЖКІ

Кую, кую ножку,
Паеду ў дарожку.
Трэба коніка каваць —
У дарожцы начаваць.
На галінках — птушкі,
Жвавыя пяюшкі.
Зорачкі — на кветках.
У калысках — дзеткі.

КУЛАЧОК

— Во, які кулачок!
Во, які кругля́чок!
— А што ў гэтым кулачку
А што ў гэтым круглячку?
— А ў ім пальчыкі:
Адзін,
Другі,
Трэці,
Чацвёрты
І пяты
У дачушкі Наты.

ПЕСТУНОК

— На табе, мой сынку,
Цёплую скарынку,
Скарыначку хлеба.
— Не хачу, не трэба!
— На табе, сыночак,
З булкаю мядочак...
А сынок не хоча
Ды адводзіць вочы.
— Пестунок, з табой бяда, —
Булку Ваську я аддам,
Хадзі, мой каточку,
Еш булку з мядочкам!

(Працяг са стар. 9)

СВЯТА БЕЛАРУСКАГА СЛОВА

Морданя „Нечакана". Вельмі добра выконвалі свае ролі Іра Кананюк, Эля Сіліванюк, Эва Нікалаюк, Агнешка Пашко, Аня Станько і іншыя. З гэтай п'ескай ласінкаўскі гуртох выступаў ужо ў Крыўцы і ў Тыневічах.

У дэкламатарскім конкурсе выступіла шэсць дзяўчатак. З белавежцаў найбольшай папулярнасцю карысталіся творы Віктара Шведа, Сакрата Яновіча, Леапольда Танкевіча і Юркі Геніуша. Вялікія цяжкасці мела камісія, каб вызначыць найлепшых. Усе падрыхтаваліся вельмі добра: дэкламавалі без запінкі, выразна і правільна, у тэкст укладалі ўласныя перажыванні, учуваліся ў аўтарскія вобразы, выказвалі сваё мастацкае ўяўленне. На раённы агляд са школы ў Ласінцы паехалі Крыся Садоўская (8 кл.), Ася Астапчук, Ася Філіповіч і Ася Коўнер (5 клас).

Тэкст і фота
Я. Чэрнякевіч

Сямікласніцы-ўдзельніцы гуртка беларускага мастацкага слова, члены тэатральнага калектыву ў Ласінцы.

(Працяг са стар. 9)

АПАВЯДАННІ-ЎСПАМІНЫ

— Та-та-та-та...

— Дзе ж ты лётаў? Што ты бачыў?

Бацян зноў у адказ:

— Та-та-та...

— Жыві шчаслівa ў нас. Ніхто цябе не скрыўдзіць. А калі што якое — адразу скажы мне. Я таму дам кару добрую...

Бацян паўтарае сваё:

— Та-та-та...

Мы ўсе да сваіх матак.

— Мамачка! Дзядуля з бацяном размаўляў. А боцяа яму пра ўсё апавядаў: як ён лётаў, куды, што дзе бачыў...

Размаўляў ці не размаўляў, але нейкае паразуменне між імі было. Трэба сказаць, што адзін бацян аднойчы закульгаў, недзе ў вялікім падарожжы пашкодзіў ножку. Колькі часу жыў ён у дзеда. А пасля — ведалі дакладна: сем гадоў прылятаў ён, кульгавы, на сваё гняздо.

Пасля загінуў недзе. Пачаў прылятаць новы жыхар гэтага гнязда.

(З кнігі „Пялёсткі")

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Піша да Цябе ўжо знаёмая вучаніца трэцяга класа Пачатковай школы ў Барысаўцы Анэта Буйноўская. Хачу Табе, дарагая „Зорка", крыху расказаць аб лёсе нашай школы ў будучыні і аб тым, што чакае нас-вучняў.

У наступным школьным годзе мы ўжо будзем вучыцца не ў Барысаўцы, а ў Нарве. Там будуецца вялікая і прыгожая школа. Аднак я думаю, што нам будзе цяжка расстацца з нашай школай, у якой вучымся цяпер. Трэба прыпомніць, што тут вучыліся нашыя бацькі, мамы і дзядулі. Цешымся, што будзем мець прыгожую школу, але калі падумаем, што трэба будзе ездзіць аўтобусам да Нарвы, то аж страхі агартаюць. Напэўна, стоячы на шашы, чакаючы на аўтобус, не раз і не два змерзнуць нашыя ногі, нашыя рукі і нос. Што ж зрабіць, калі нас чакае такая будучыня? На канец жадаю маім сябрам і сяброўкам шчаслівай дарогі ў школу ў Нарве і назад дадому.

Анэта Буйноўская,
школа ў Барысаўцы.

„Вучні чакаюць аўтобуса. Ах, як холадна!" Малюнак Анэты Буйноўскай.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Піша да Цябе вучаніца Пачатковай школы ў Барысаўцы Эва Юзвюк. Мы на ўроках часта чытаем загадкі. Я Табе загадаю тры загадкі.

1. Маленькі, але ўдаленькі, скрозь зямлю прайшоў, чырвоную шапачку знайшоў.

2. Па лузе ходзіць, на сабе кажух носіць.

3. Што гэта за загадка — дзве кулькі і арматка?

Адгадала, „Зорка"?

Эва Юзвюк, вуч. 3 класа,
школа ў Барысаўцы.

Ад „Зоркі": А вы, дзеці, адгадалі? Дык прышліце адгадкі.

Уладзімір Ліпскі

ВЯСЁЛАЯ АЗБУКА

Пачатак у папярэдніх нумарах

ФОКУС

У і Ф — суседзі. Доўга спрачаліся: хто з іх галоўны ў азбуцы?

У ўсё ўказвала:

— Уладарка азбукі я — уважлівая, увішная, удачлівая, удумлівая, узнёслая, умелая...

Ф фанабэрыста фуркала:

— Фу, уладарка, а я — фантазёрка, фігурыстка, футбалістка, фатограф...

— Уф, — уздыхала У. — Мо Ф і фокусніца?...

Аднаго разу Ф сказала:

— Фокус пакажу!

— Фантазёрка, — усміхнулася У.

Ф ускінула на сябе фокусніцкі фартух, на фанерку сыпнула фасолі. Узняла рукі ў бокі, забубнела:

Футы-нуты — кот абуты,
Футы-муры — збеглі куры,
Фукі-мукі — мыю рукі,
Фуці-аці — буду йграці.

Ф ухапіла флейту. Музычны гук „фа" ўзляцеў увышыню. У тую ж хвіліну з фасолі ўмомант утварыліся... фламастэры.

У не ўстрымалася, ускрыкнула:

— Ф — не фокусніца, а чараўніца!

Ф выдула яшчэ адну ноту „фа", выдыхнула:

— Фу! Усякі фокус — пакуты.

З таго часу У і Ф — дружныя суседзі.

ЦЕРАМОК

Хведар і Цімох — цесляры. З літар Ц і Х зрабілі хатку: Ц — сцены, Х — дах. Вось і цудоўная хатка-церамок. Усе цацкі захацелі гуляць з Хведарам і Цімохам. Ды не ўсіх прымаюць у церамок.

Цапу-лапу, хапу-лапу — падыходзіць к церамку цэлая хмара.

— Хто ты? — пытаюцца Хведар і Цімох.

— Хобат-Хабатовіч. Працую ў цырку. Магу насіць хваёвыя хлысты. Умею вазіць дзяцей. Вазьміце ў церамок.

— Праходзьце, Хобат-Хабатовіч.

Прыляцеў новы госць. Сядзіць на даху, просіцца:

— Пусціце ў церамок.

— Хто ты?

— Цёх-Цёх. Спяваць хачу ў церамку: цёх-цёх-цір-р-р, цёх-цёх-цір-р-р...

Жывуць у церамку Хведар, Цімох, Хобат-Хабатовіч, Цёх-Цёх. Ды раптам — ціў-ціў.

— А вы хто?

— Цыпкі. Пусціце пагрэцца.

— Заходзьце, жоўценькія дзьмухаўцы.

— Цяў-цяў, вазьміце і мяне. Буду вартаваць церамок.

— Цю-цю, заходзьце, Цяўка.

Адгадайце, хто-хто цяпер у церамку?

(Працяг будзе)

Ад „Зоркі": Здагадайся, хто ў церамку і зрабі ілюстрацыю да гэтай казкі. Калі выйдзе прыгожа, прышлі ў „Зорку". Найпрыгажэйшыя ілюстрацыі будуць друкавацца ў „Зорцы" і трапяць на „Зорчыну" выстаўку.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 2, кв. 53, Таня Русакова, 6 клас.

* * *

БССР, 220029, г. Мінск-29, вул. Камуністычная, 3, кв. 3, Юля Байдакова, 4 клас.

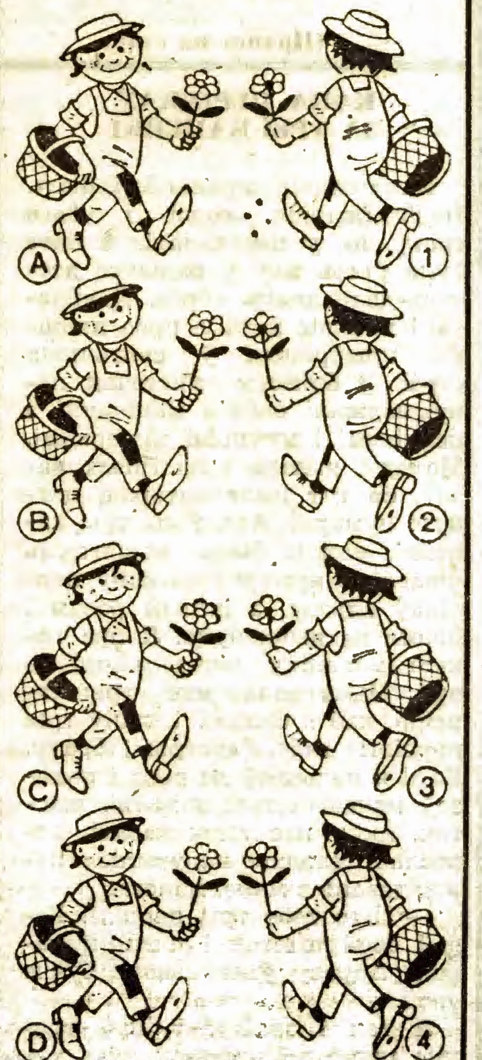

Для кожнага малюнка з літарай знайдзі адпаведнік з лічбай.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Зорка".

Piątek 11 III — 8.10 Przysp. obronne, kl. VIII—I lic. 9.00 Wokół nas kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Na kłopoty... Bednarski" — film TP. 11.15 Domator. 12.00 Geogr. kl. VII. 12.50 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. II Mech. rol. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 NURT 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mieszkać 17.50 Leksykon pol. muz. rozr. 18.20 Małe Kino: „Motyle profesora Rązewskiego" 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Statek nadziei" z serii „Na kłopoty... Bednarski" — film TP. 20.55 Czas — mag. publ. 21.25 Recital Doroty Stalińskiej. 21.55 Lucky Man Anderson. 22.40 DT.

Sobota 12 III — 7.25 TTR — s. IV Fiz. 7.55 TTR — s. IV Prod. rośl. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce 9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodz. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.40 Magazyn lotniczy. 12.10 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. 12.55 W świecie ciszy. 13.05 Tel. koncert życzeń dla honor. krwiodawców. 13.55 Reportaż z przeszłości 14.20 „Gdzie są taśmy z tamtych lat?". 15.00 Los. D. Lotka. 15.10 Antologia dramatu powszechnego: W. Szekspir — „Wiele hałasu o nic". 16.30 Studio Sport. 17.15 Teleexpress. 17.30 Plebiscyt piosenki — Opole '88 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ale kino" — film amer. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tańczy Folklorystyczny Balet Meksyku. 22.45 Tel. przegląd sportowy. 23.15 DT. 23.25 „Literatura i Eros" — film franc.

Niedziela 13 III — 7.20 Pr. dnia 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek. 10.30 DT. 1035 „Manta i żółw morski" — film przyr. 11.05 Siedem anten. 11.35 Kraj za miastem — „Życie na sprzedaż" — film dok. 11.55 Biotechnologia. 12.25 Z potrzeby serca. 13.00 Koncert Życzeń. 13.45 Teatr dla dzieci: Maria Konopnicka — „Niezwykłe przygody krasnoludków i sierotki Marysi". 14.35 Polityka, politycy. 15.05 Intercirkus — pr. TV NRD. 16.10 „Szkic do portretu z pejzażem polemicznym" — film dok. o Zb. Załuskim. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Nad Niemnem" (1) — serial TP. 20.50 San Remo '88 — cz. 1. 21.50 Sportowa Niedziela. 22.20 Siedem dni na świecie. 22.30 Tel. film dok. „Piłkarska misja" (2). 23.00 DT.

Poniedziałek 14 III — 13.30 TTR — s. II Nasze spotkania. 14.00 TTR — s. II Mat. 15.20 Powt. przed maturą: Ściąga z matmy (4). 15.50 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: Latający Holender oraz film z serii „Wszystkie żagle w górę" (12). 17.15 Teleexpress. 17.30 „Gdzie jest „Czarny kot" — serial prod. radz. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Stanisław Wyspiański — „Noc Listopadowa" 21.55 Tel. film dok. „Lekcja". 22.15 Festiwal Wokalistów Jazzowych — Zamość 86. 22.40 DT. 23.05 J. niem. (20).

Wtorek 15 III — 8.10 Fiz kl. VI. 9.00 Fiz. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT 10.10 Encyklopedia Zakopiańska: „Narciarstwo" (2). 10.20 „Jak zdobywano Dziki Zachód" (11). 11.45 Domator. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie, kl. IV lic. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VII. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 15.20 Powt. przed maturą: J. pol. 15.50 Kim być? — Decyzje 15-latków. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prosty rachunek. 17.40 Szansa. 18.10 Tel. Informator Wydawniczy. 18.30 Diagnoza. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram 19.30 Dziennik. 20.00 „Jak zdobywano Dziki Zachód" (11) — serial amer. 21.25 Konferencja prasowa rzecznika Rządu. 21.40 Tel. film dok. „Nur für Deutsche". 22.10 Spory — pr. publ. 22.40 DT. 23.05 J. ang. (20).

Środa 16 III — 8.10 Geogr. kl. V. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Szkoła dla rodziców. 10.20 „Miłośnik krzyżówek" — film fab. radz. 11.35 Domator. 12.00 J. pol. kl. V. 12.50 Muz. powstaje, kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Prod. zwierz. 15.05 Powt. przed maturą: Hist. 15.35 NURT. 16.05 Pr. dnia i DT. 16.10 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mecz piłki nożnej w ramach eliminacji olimpijskich Polska — Grecja. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ta chwila, ten moment" — film fab. prod. CSRS. 21.40 Klub Międzynarodowy. 22.10 Plebiscyt piosenki — Opole '88 — Laureaci. 22.35 Wyniki Totaliz. Sportowego. 22.40 DT. 23.05 J. ros. (20).

Czwartek 17 III — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Muz. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator — dla dzieci. 10.20 „Dempsey i Makepeace na tropie" (4) — serial krym. prod ang. 11.10 Domator. 11.30 Kalendarz hist. 11.35 Domator. 13.30 TTR — s IV Prod. zwierz. 14.00 TTR — s. IV Hist. 15.20 Powt. przed maturą: J. ang. 16.00 Informatyka dla rolnictwa. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" (12) — franc. serial anim. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ. wojsk. 17.55 Refleksje. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dempsey i Makepeace na tropie" (4). 20.50 Pegaz. 21.30 Felieton. 21.40 Czym żyje świat? 22.40 DT. 23.05 J. franc. (20).

Bielsk Podl. C.K. Dezerterzy — pol. 16. W zawieszeniu — pol. 17—18. Czarna wdowa — USA 19—20

Czeremcha Inna wyspa — pol. 16. Klasztor Shaolin — chińsk. 19—20.

Czyże Mój kochany mąż i ja — NRD 16—20.

Hajnówka Jak to się robi w Chicago — USA 16. Ja cię trzymam, ty mnie trzymasz za bródkę — fr. 17—18 F/x — USA 19—20.

Michałowo Macaroni — wł. 15—17. O rany, nic się nie stało — pol. 18—20.

Mielnik Piramida strachu — USA 16—17. Elektroniczny morderca — USA 19—20.

Milejczyce Bieg na orientację — czes. Dziewięć miesięcy — węg 16—20.

Nurzec Droga szkieletów — rum. 16—19.

Orla Kronika wypadków — pol. 16—20.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**13**	**29**	**Бажэны, Крысціны**	**Васіля, Марыны**	**5.56-17.36**	**6.57-21.03**
панядзелак	14	1	Лявона, Матыльды	Антаніны, Яўдокіі	5.53-17.38	7.08-22.17
аўторак	15	2	Клеменса, Людвікі	Фядота, Арсеня	5.51-17.40	7.22-23.31
серада	16	3	Гіляра, Ізабелы	Яўтропія, Кляонікі	5.49-17.42	7.39-0.00
чацвер	17	4	Патрыка, Збігнева	Паўла, Вячаслава	5.46-17.43	8.03-0.44
пятніца	18	5	Цырыля, Эдварда	Іраіды, Марка	5.44-17.45	8.36-1.53
субота	19	6	Багдана, Юзафа	Канстанціна	5.42-17.47	9.22-2.54

ГАДАВІНЫ

135 гадоў таму назад

13.3.1853 г. нар. Уладзімір Качаноўскі (пам. 24.4.1901 г.) — беларускі філолаг-славіст, аўтар шэрагу даследаванняў пра славянскія мовы, іх гісторыю, дзейнасць Ф. Скарыны.

100 гадоў таму назад

13.3.1888 г. нар. Антон Макаранка (пам. 1.4.1939 г.) — савецкі педагог і пісьменнік, творы: „Педагагічная паэма" (1935), „Сцягі на вежах" (1938) і інш.

90 гадоў таму назад

13-15.3.1898 г. нелегальна адбыўся ў Мінску Першы З'езд, які абвясціў заснаванне Расійскай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі, запачаткаваў аб'яднанне разрозненых сацыял-дэмакратычных гурткоў у адзіную марксісцкую партыю — папярэдніцу Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

85 гадоў таму назад

18.3.1903 г. нар. Вера Малькова (пам. 19.5.1964 г.) — беларуская спявачка, вядомая запамінальным выкананнем партый Марфачкі ў „Алесі" Я. Ціпоцкага, Надзейкі ў „Кветцы шчасця" А. Туранкова, Вольгі ў „Кастусю Каліноўскім" Д. Лукаса і інш.

70 гадоў таму назад

18.3.1918 г. нар. Паўлюк Пранузa — беларускі паэт, у друку выступіў у 1936 г. першы зборнік вершаў „Разгневаная зямля" (1946), шмат піша для дзяцей.

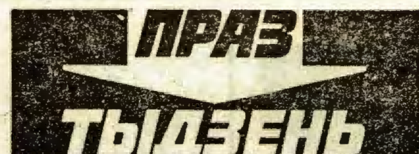

Рэформа спрыяе добрым ● Рудчык пра сямяцкі агляд ● Барскі пра нядобрасумленнасць карэспандэнтаў ● „Прысутнасць" пра будучыню і сённяшнія няўдалыя мерапрыемствы ● Чачуга пра Тамару Саланевіч ● Петручук пра дурня ● Юзвюк аблічае, колькі нас ● Яновіч лае беларускіх эмігрантаў у Англіі ● Сэрцайка раіць, як пакахаць цешчу ● Беларуская кухня ● Соннік ● „Зорка" ● Гумар

І „НІВА" ПАДАРАЖЭЕ

Уся прэса даражэе, прыйшла чарга і на нашу „Ніву". Як інфармуе Беластоцкае прэсавае выдавецтва, ад наступнага нумара, гэта значыць, ад № 12 з 20 сакавіка 1988 г., „Ніва" будзе каштаваць 20 злотых.

Не будзем тлумачыць гэтага факту. Вядома, што калі даражэе ў краіне папера, друкарскія паслугі, кошты транспарту, тэлекамунікацыі і г.д., мусяць падаражэць і газеты. Наша газета — не выключэнне.

Мы, са свайго боку, пастараемся рабіць „Ніву" так, каб была яна як мага цікавейшая і каб кожны чытач мог знайсці ў ёй нешта карыснае для сябе: і вясёлае, і разумнае, і ласкавае, пацішальнае. Хочам быць надалей вашымі сябрамі. Вельмі разлічваем на вас!

Што датычыць індывідуальнай падпіскі, дык новыя цэны будуць абавязваць толькі тады, калі скончыцца тэрмін, на які „Ніва" была выпісана.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1215. Жыхары Гайнаўкі — 700 зл.
1216. Іван Скепка (Гайнаўка) — 1000 зл.
1217. Яўгенія Лясота (Гайнаўка) — 1000 зл.
1218. Юрый Буйноўскі (Чаромха) — 1000 зл.
1219. Іван Саевіч (Кляшчэлі) — 1000 зл.
1220. Мікалай Рачкевіч (Кляшчэлі) — 1000 зл.
1221. Пётр Чарнякевіч (Гайнаўка) — 500 зл.
1222. Славамір Кулеша (Семяноўка) — 500 зл.
1223. Яўгеній Валкавыцкі (Нараўка) — 1000 зл.
1224. Галіна Будна (Нараўка) — 500 зл.
1225. Зінаіда Маркевіч (Чаромха) — 500 зл.
1226. Напалеон Кучынскі (Чаромха) — 1000 зл.
1227. Юры Бароўскі (Белавежа) — 500 зл.
1228. Эдвард Лясота (Гайнаўка) — 500 зл.
1229. Анатоль Патэюк (Дубічы-Царк.) — 1000 зл.
1230. Узносы сялян у Гайнаўскім кааператыўным банку — 2600 зл.
1231. Узносы сялян у Гайнаўскім кааператыўным банку (аддзел у Чыжах) — 4000 зл.
1232. ОСП у Ласінцы — 785 зл.
1233. Самаўправа в. Бельшчына — 7000 зл.
1234. Станцыя ПКП у Кляшчэлях — 500 зл.
1235. Сямяціцкая ўправа горада і гміны — 50000 зл.
1236. Мар'я Сапяжынская (Гайнаўка) — 1800 зл.
1237. Іван Сухадола (Гайнаўка) — 2000 зл.
1238. Самаўправа в. Навасады — 20000 зл.
1239. Самаўправа в. Выгода — 2000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89

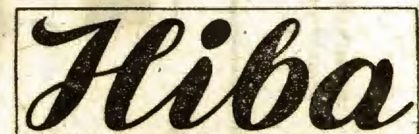

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. **Рэдагуе калектыў:** Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
— do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 363/88 r. Nakład 4.800 egz. E-5.

ЧЫЯ ЖОНКА ЛЕПЕЙ?

Паспрачаліся неяк тры сябры аб тым, чыя жонка лепей.

Першы сказаў:

— У маёй вочы карыя.

Другі:

— У маёй — блакітныя.

А трэці:

— А мая вочы наогул не фарбуе...

Пераглянуліся першы з другім, зразумеўшы, што першы тур яны прайгралі.

Тады першы сказаў:

— Мая жонка кульурна развіваецца, у кіно пастаянна ходзіць.

Другі:

— Мая — тэатрам аддае перавагу.

Трэці:

— А мая дома вечарамі сядзіць, шкарпэткі цыруе.

Зноў пераглянуліся першы з другім, бо нічога больш ім не заставалася.

Зноў першы пачаў:

— Мая жонка вельмі любіць сярэбраныя ўпрыгожванні.

Другі працягваў:

— Мая — залатыя...

Трэці закончыў:

— А я сваёй аднойчы драўляныя пацеркі купіў, яна іх у шуфляду паклала і зусім не носіць...

І на гэты раз першы з другім прайгралі.

Падумаў першы, падумаў дый кажа:

— Ведаеш, другі, чаму мы з табой увесь час праігрываем? Таму што трэці пастаянна трэцім гаворыць. Давай мы яго першым зробім...

— Давай, — згадзіўся другі, не падумаўшы.

— Добра, — сказаў трэці, — працягнем... Учора я прыходжу дамоў пасля работы, а жонка кажа: „Паслухай, ёсць у цябе два сябры, ты іх яшчэ Першым і Другім часам завеш... Дык вось, ці паверыш, лепш за гэтых людзей на свеце няма. Ты б з іх прыклад браў...

— Так і сказала? — здзівіўся першы.

— Так і сказала? — перапытаў другі.

— Не сумнявайцеся, — сказаў трэці. — Дык чыя жонка лепей?

Спрачацца больш не было аб чым.

Уладзімір Цвяткоў

НІЎКА

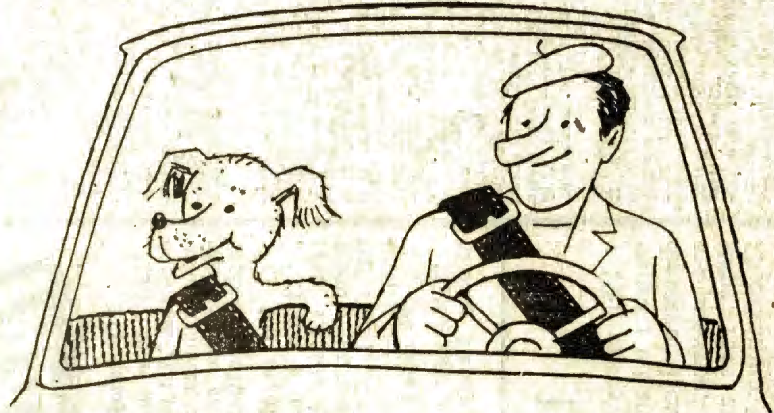

На ўзроўні сучасных патрабаванняў.

ШЧАСЛІВАЯ

— Не ведаю, што рабіць: мой муж увесь час гаворыць пра сваю колішнюю жонку.

— Шчаслівая! Мой увесь час гаворыць пра будучую.

ДУМКА

— Мама, Алесь кажа, што я найпрыгажэйшая дзяўчына на свеце. Можа хоць раз запрасіць яго да нас?

— Не трэба, дачуся, няхай працягвае так думаць.

АБОЕ РАБОЕ

Бацька: — Міколка, перастань буяніць. Няўжо цябе ў школе так выхоўваюць?

Міхола: — А ў школе здзіўляюцца: „Няўжо цябе так выхоўваюць дома?"

ХЛУС

— Я рашыў тэарэму Фермі.

— Малайчына!

— Я вынайшоў вечны рухавік.

— Брава! Віншую!

— Я купіў крэм для брыцця.

— Пайшоў прэч, хлус!

Калі ў мяне раздваенне асобы, ці маю я права на дадатковую плошчу?

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Енсен прыпаркаваў свой аўтамабіль ля рэзідэнцыі прэм'ер-міністра і збіраўся ісці па сваіх справах.

— Будзьце ласкавы, забярыце адсюль сваю машыну, — ветліва сказаў яму паліцэйскі. — Хутка павінен выйсці наш прэм'ер-міністр.

— Не турбуйцеся, — адказаў Енсен, — мая машына абсталявана процiўгонным прыладай і гукавай сігналізацыяй...

— ✻ —

Пасля заканчэння каледжа Дэрык зняў кватэру і запрасіў бацькоў у госці. Ён з гордасцю паказаў ім сваё новае жыллё, але раптам са здзіўленнем прыкмеціў, што бацька, пераходзячы з пакоя ў пакой, чамусьці ўключае ўсюды святло.

— Тата, дзеля чаго ты наладзіў ілюмінацыю?

Бацька радасна засмяяўся:

— Дваццаць два гады я чакаў таго моманту, калі змагу прыйсці ў твой дом і запаліць усе лямпачкі да адзінай.

КАСТУСЬ

— Калі ты хоць раз прыйдзеш дадому п'яны — разводзімся, — гаворыць да Кастуся жонка.

— Чаму ж ты раней пра гэта не сказала? — адказвае Кастусь.

З „Весніка Задрыпоніі"

(У МІНІСТЭРСТВА НАЦЫЯНАЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ)

У сувязі з тым, што на маіх памылках навучалася 1745 чалавек, прашу прысвоіць мне званне „Заслужаны настаўнік".

НАВІНЫ МАСТАЦТВА

У гор. Ачуцінаве праведзены конкурс сярод самадзейных маёткаў па насценных надпісах і малюнках. Пераможцам конкурсу ўручаны дыплом і павесткі з выклікам у суд.

З суседскага агародчыка.

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

Што супольнага ў гэтых малюнках? Здавалася б, нічога. Аднак, прыглядзеўшыся, знойдзеце 7 ідэнтычных дэталяў.

Разгадка: 1) фрагмент стужкі ззаду кашулі і фрагмент правай калашыны ваяна, 2) клямка і дэталь пад лаўкай, 3) кішэнь на халаце санітара і прамавугольнік на бакавой сценцы тэлевізара, 4) берат лысанка і дымок з папіросы, 5) шнурок на левым чаравіку і шрам на шчацэ, 6) сарэдзіна кветкі на спінцы крэсла і шарык на антэне, 7) палова сядзення на крэсле і скібка хлеба на збанку.

Курёзы

СКОТЛАНД-ЯРД УЗБРОЙВАЕЦЦА

Англійская паліцыя вырашыла выпрабаваць у якасці зброі для барацьбы з дэманстрантамі і на выпадак узнікнення хваляванняў спецыяльную прыладу „Эрэнджэр". Раней яна ўжывалася для ўціхамірвання дзікіх звяроў: пры дапамозе электрашоку ім уводзілася порцыя моцнага супакойліва, пранікаючага праз скуру. Жывёліна зараз жа станавілася пакорнай. Часам гэтай жа меры ўздзеяння падвяргаліся псіхічна хворыя...

Галоўны паліцэйскі кіраўнік лонданскай паліцыі Роберт Уэлс заявіў, што ім неабходна мець зброю, якая магла б на пяць секунд абясшкодзіць чалавека, не забіваючы яго. Ён прызнаў, што Скотланд-Ярд ужо выпрабоўвае рэвальвер „Эрэнджэр" з чатырохзалёвым супакойлівым зарадам. Няясным застаецца, аднак, пытанне: колькі і якое менавіта рэчыва трэба змяшчаць у зарад?

Не адзывайцеся дрэнна аб адсутных, калі ёсць прысутныя.

Баечкі

ПЭЦКАЛЬ

Усюды на будынкі, на слупы,
Бы той сабака, ставіць знак
Мікіта
Ці фарбай, ці нажом: „Тут першы быў".
Ну што з ім зробіш? Ён жа першабытны.

АПЕТЫТ

Ён крычыць, аж з вуснаў пена:
„Мала мяса-малака!"
Сам не вырасціў і пеўня —
Рот разявіў на быка.

Сяргей Дзерышаў